Marin Preda

Amintirea unui plîns

- Mărturisiri și reflecții -

256561

Editura Modvest 6
București

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAȘI
II 28656

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Marin Preda

Amintirea unui plîns

- Mărturisiri și reflecții -

Antologie de PETRUȚA IVAN

285729
B.C.U. IASI

Editura Modvest 6
București-1993

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

859.0-94
B.C.U. „M. EMINESCU"
— I A S I —
Ob-736824

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Autoportret în fragmente

1. Contemporan cu două generaţii de ţărani, m-am născut şi am avut timp să cunosc valorile spirituale ale lumii ţărăneşti dinlăuntrul acestei lumi şi nu din afară, sau trăind sub zarişteа cosmică să fiu protejat de condiţia aspră, nemiloasă a existenţei ţărăneşti, ca fiu de preot, de învăţător, de avocat sau mic moşier afabil al cărui pămînt îl munceau ţăranii. L-am muncit eu însumi, sub protecţia unui ţăran care mi-a lăsat, pe lîngă experienţa miriştii călcată cu piciorul desculţ, a ploilor şi a gerurilor, a abandonării, deci, în faţa naturii care trebuia înfruntată pornind de la gradul zero, adică neîmbrăcat şi rău hrănit, valori morale care se ridicau deasupra condiţiei tărăneşti. Da, mi s-a spus fără milă, pe lîngă toate acestea, adică pe lîngă faptul că pămîntul trebuia muncit aşa cum erai, sănătos sau bolnav, fragil sau vînjos, pe lîngă faptul că vita trebuie îngrijită ca pe o zeitate fără de care nici pămîntul nu-ţi putea da nimic, pămînt şi vite constituind suportul existenţei tale fizice, fără de care ai fi murit, pe deasupra lor, tu, ca om, nu meritai să trăieşti, dacă nu erai om.

2. Cînd m-au dat la şcoală nu mai eram mic, aveam opt ani. Nu mi-a părut niciodată rău de această întîrziere, nu-mi explic însă ezitarea părinţilor: "Bă, tu n-ai să începi şcoala anu'ăsta !" mi-a spus într-o zi tata. De ce ? Poate că nu prezentam eu semnele necesare trezirii din precopilărie ?

3. Trebuie să spun că port la mine o mică fotografie care a fost detaşată de nişte colegi de-ai mei dintr-o fotografie mai mare, făcută atunci cînd terminam cursul primar. Fotografia arată un băiat oarecare, aşa cum probabil erau mulţi la vîrsta mea - şi totuşi sînt în ea nişte semne ciudate de expresie: copilul acela parcă avea mintea undeva, pierdută în somn... Băiat de doisprezece ani, nu părea încă să se fi trezit la o gîndire mai vioaie, mai sprintenă. Spre deosebire de ceilalţi,care au o privire isteaţă şi feţele atente, pare adormit, deşi fotografia a fost făcută ziua în amiaza mare. Asta îmi stîrneşte mie tot felul de amintiri. Aveam într-adevăr această stare de încetineală. Trebuia să mi se spună un lucru de mai multe ori, ca să-l înţeleg.

4. De fapt, copilul cel mai îndrăgit în familie n-am fost eu, ci fratimeu mai mic, Sae. Alexandru îl cheamă. Sigur că eu ţineam suficient

de mult la părinți și la familia mea, ca să nu mă mai intereseze dacă și ei țin la mine tot atît de mult sau dacă țin mai mult la mine sau la ceilalți frați.

5. Am plecat din sat tîrziu, pe la optsprezece ani, cu această întrebare: ce înseamnă să fii un om ? Și am început să scriu, după ce am descoperit, în marile creații ale umanității, aceeași mare întrebare. Trebuia să răspund la ea prin ceea se știam din lumea țărănească în mijlocul căreia îmi trăisem copilăria și adolescența.

6 – 7 [Mama] La optzeci de ani pulsul arterelor ei era ca și al meu, puternic, atent, egal, cu debit bogat, econom, fără sărituri,fără discontinuități alarmante. Puterea imaginației îi rămăsese și ea neatinsă: tot mai mă surprindea povestindu-mi de o frumoasă casă în care visase că se afla, deasupra salcîmilor, cu pereții transparenți, inundați de o miraculoasă lumină.

...Mărin, de care ea adesea vorbea, era ceva îndepărtat, un fiu a cărui viață îi scăpa, nu mai era de atîția ani la curent cu atîtea întîmplări și schimbări în viața lui, pe care ea le urmărise doar de departe. Un fecior pe care îl ajutase cu o intuiție adîncă și dramatică să plece din sat, unde nu mai avea ce căuta. Cîndva, de mult. Iar el se dusese la București, apoi în armată și în timp ce era război, îl visase, tremurase pentru el cînd visele nu erau bune, își zicea că poate a murit băiatul, poate un glonț îl lovise. Dar băiatul venise teafăr acasă, rîdea cu afecțiune de credința ei în viața de dincolo, era sănătos, nu mai era nici el foarte apropiat de ea, nu se mai tulbura de visele ei, nu mai era legat statornic de sat. Da, ținea la tatăl său, știa acest lucru de totdeauna, cînd venea acasă nu se deslipea de lîngă el, și petreceau împreună zile de desfătare.

8. R: Indicați-ne cîteva aspecte legate de începuturile dumneavoastră literare. Ce amintiri deosebite păstrați din acei ani?

M.P.: Eram corector la ziarul Timpul. Scrisesem o schiță intitulată Salcîmul. Într-o dimineață de iunie, tatăl meu s-a apucat să taie cel mai falnic salcîm din grădina noastră. Acoperea cerul. Acest salcîm era chiar copilăria mea. Tata era crunt și întunecat. Nu numai eu, dar nici restul familiei și nici vecinii n-au înțeles ce l-a împins să facă acest lucru. Și nici n-a răspuns la întrebările noastre nedumerite. Această enigmă a copilăriei am exprimat-o, fără s-o dezvălui, în schița mea, care a apărut în pagina a doua a ziarului.

Astfel am devenit scriitor. Era în anul 1942, era război, dar eu aveam douăzeci de ani şi trăiam bucuria de lumină şi speranţă a debutului.

R: Ştiaţi că veţi reuşi să vă afirmaţi în literatură ? Cînd aţi fost convins că acest drum duce undeva ?

M.P.: Imi iubeam tatăl, o personalitate puternică, şi ştiam că va juca un rol decisiv în viaţa mea, ceea ce s-a şi întîmplat: am scris despre el Moromeţii, o mie de pagini. Drama unui ţăran idealist, urmărită pe parcursul a două mari etape, înainte de război şi după război, pînă în zilele noastre.

9. R.: Ce ne-aţi putea spune despre temele dumneavoastră preferate?

M.P.: Prima mea obsesie, înainte de a concepe o poveste sau un roman,este ca ceea ce scriu să fie adevărat, să aibă viaţă, cititorii să creadă că totul a fost real. Eu nu pornesc de la idei sau sentimente în mod unilateral, ci mă gîndesc că trebuie să realizez o lucrare credibilă. Temele mele preferate sînt cele din lumea ţărănească. Tot timpul am fost dominat de sentimentul universului copilăriei mele ţărăneşti pe care am vrut să-l reconstitui. Cînd s-a produs prima încercare, atunci mi-am dat seama că acest univers cuprindea în el fapte şi evenimente care implicau familia şi chiar întregul sat. Descoperind acest lucru, posibilităţile mele de investigaţie în lumea ţărănească s-au lărgit. Posedam o cheie pentru cunoaşterea lumii.

10. R.: Pentru cel ce vă cunoaşte este greu de crezut că au fost şi timpuri cînd profesiunea dumneavoastră se subordona. Cînd depindeaţi de alţii. Păreţi foarte independent, puternic, greu de cîştigat. Chiar şi în mijlocul acestei oaze splendide, care este Mogoşoaia, şi unde vă zăresc zilnic, sînteţi mereu apărat. Purtaţi etern carapace. Oare adolescentul Marin Preda era la fel ?

M.P.: Mai rău ! În aşa fel, încît marile şocuri pe care mi le dădea descoperirea ticăloşiei, a infamiei indivizilor şi chiar a femeilor care poartă în ele adesea astfel de stigmate,n-au avut asupra mea nici un efect: eliminam rapid din conştiinţă ceea ce îmi ameninţa echilibrul interior. Cine ţine minte toate loviturile pe care le-a primit e un om pierdut pentru o viziune despre lume asupra căreia să-şi arunce speranţa, ca un marinar ancora.

11. R: Ce stare de spirit aveţi cînd scrieţi ?

M.P.: Uit de propria mea existență și descopăr adesea că sînt fericit în meseria mea, deși scriu mult mai greu ca altădată. Am de luptat cu ideile parazite, care îți dau iluzia, prin abundența lor, că îți merge bine. În realitate, paginile acelea mai pe urmă le arunci.

12. În viața noastră, dincolo de faptă mai e ceva, și e aproape totdeauna prea tîrziu, cînd ne dăm seama, să mai realizăm, pentru împlinirea noastră, acest ceva pierdut... Nu ne-am născut doar să scriem o carte, sau să construim un pod, sau o frumoasă clădire și pe urmă să murim, cum de fapt ni se și întîmplă. Dar pentru mai ce ? aș putea fi întrebat. Nu știu încă să răspund la o astfel de întrebare.

13. De obicei vîrsta ne împinge spre tot felul de rătăciri, semn al slăbirii puterii creatoare... Aș dori să am prieteni necruțători care să-și rîdă de mine fără milă dacă, apucînd să îmbătrînesc, aș deveni un moralist sîcîitor, s-au m-aș apuca, Doamne ferește, să îmbrățișez cine știe ce doctrină sau credință care m-ar rupe de viața mea trecută și de eforturile mele care mi-au iluminat tinerețea.

14. R.: Și totuși, nu vă e frică ?

M.P.: Tot ce pot să spun e că am sentimentul că mă pîndesc din umbră atîția dușmani, atîția cîini, vorbesc de cîini biologici, ascunși în propria noastră ființă, încît doresc în secret să nu ajung să îmbătrînesc, să nu ajung ca acești cîini să înceapă să muște din mine și să mă chinuiască îndelung, atunci cînd voi fi aproape de acea limită înscrisă în noi ca un semn misterios pe care nu izbutim să-l cunoaștem niciodată.

Amintire

1. Amintirile nu reînvie decît atunci cînd viitorul ni se îngustează...

Artă

2. E frumoasă imaginaţia în artă ? Este splendidă. Poate ea lipsi ? Dacă lipseşte, arta a murit. Dar arta nu e numai atît. Ea este deplină şi misterioasă cînd cumulează puterea imaginativă a sufletului uman şi aspiraţia omului spre perfecţiune morală.

3. Morala constituie pentru artă o primejdie pe care mulţi o subestimează, arta se apropie mai mult de natură prin cruzimea ei infantilă decît morala, care e creaţia spiritului uman matur, împins de nevoia de a pune ordine în viaţa afectivă şi a ţine în frîu instinctele. Uneori ea devine necruţătoare, tinzînd la suprimarea totală a instinctelor, ca şi cînd fără ele fiinţa umană ar putea supravieţui.

Artist

4. Artistul trebuie să fie liber, să descopere lumea singur.

5. Fericirea nu vă aparţine ? Vreţi s-o strigaţi pe acoperiş ? În clipa aceea va zbura din inimă ! Nu cereţi ca artistul să fie o trompetă stupidă şi asurzitoare. Altfel el nu va exista şi atunci şansa noastră de a ne autodepăşi va dispărea odată cu noi.

Bătrîneţe

6. ... Bătrîneţea, declinul, e acelaşi la cei mari ca şi la cei mici...

7. Nu anii, ci grijile îmbătrînesc.

Bibliotecă

8. Un răsărit de soare poate să fie o întîmplare magică care să ţină locul unei biblioteci. Cu condiţia ca, mai tîrziu, biblioteca în nici un chip să nu lipsească.

Bine

9. ... Nu toate încercările te lasă neatins... puţine te întăresc, toate caută să-ţi ia puterea... Şi eu vreau să spun ca şi tine că binele n-a pierit niciodată din omenire, dar că trebuie să ajungem să-l facem pentru toţi... Altfel crezi că merităm să vedem lumina soarelui ?

Caracter

10. Caracterul fiind daimonul nostru, cum spuneau cei vechi, la unii poate fi absent, lăsînd conturul unui caracter... Dar cel adevărat poate într-o zi să apară pe neaşteptate şi să...

Carte

11. Cărţile, în mod fizic, se distrug. Bibliotecile pot fi luate de vîltori. Dar în acele clipe, în conştiinţa oamenilor, opera de artă îşi arată consecinţele fără greş: ea a cultivat în oameni curajul, spiritul de sacrificiu, solidaritatea, abnegaţia, bravura, eroismul şi

înfruntarea bărbătească a morții.

12. Ce este o carte bună dacă nu un prieten cu care poți sta de vorbă oricînd în singurătatea odăii tale ? Și atunci crezi oare că ne vom putea vreodată lipsi de cărți ?

13. Se poate spune că există cărți care se scriu ca o expresie a unei realități interioare, ca să nu folosesc cuvinte dintr- un arsenal care a fost, nu se știe de ce, demistificat și ca să nu vorbesc despre teme de ordinul inspirației misterioase. Dar există și stilul scriitorului, un instrument formidabil pentru un creator ambițios care vrea să creeze în mod deliberat un anumit univers.

14. Există aceste categorii de ficțiuni în proza literară, cărți la care aderăm, le înțelegem foarte bine, ne recunoaștem în ele; ceea ce reprezintă asemenea cărți este pentru noi ceva întru totul inteligibil. Dar sînt și, ca să zic așa, cărți cu bătaie lungă, pe care nu le pricepem de mici, ci abia mult mai tîrziu, poate la maturitate. De altfel, în asta constă și secretul longevității lor.

15. Cărțile care sînt bune de la cap la coadă continuă să mi se pară niște miracole tot atît de mari ca și lumea însăși. Pentru că, într-adevăr, autorii unor astfel de cărți dețin secretul de a surprinde și de a eterniza un moment din viața unui om, a unei familii, a unei categorii sociale. E un secret și toate marile cărți sînt misterioase.

16. Era puțin lucru să scrii cărți ? Rousseau, Voltaire, Diderot, Montesquieu fuseseră mai puternici decît regii, scriind cărți. Nu ei îi inspiraseră pe Robespierre și Danton, revoluționarii care aveau să schimbe destinul Franței ?

17. E tot atît de fatal să scrii o carte cum sînt și celelalte fenomene ale existenței, nașterile, morțile, accidentele și pe un plan mai mare, desigur seismele sociale. Oamenii au nevoie să ia cunoștință de faptele lor, e o lege a timpurilor moderne, care a apărut întîi la vechii greci. Și adesea această lege sacrifică pe unul care să le spună.

18. Drumul spre o carte bună poate să fie pavat cu un număr de cărți proaste. Nu este o încurajare pentru scrierea programatică a cărților proaste, ci o încurajare a scriitorului care, de la o carte la alta, face un progres minim.

19. O carte e un om care îți intră în casă, ți se așază în fotoliu și

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

începe să-ți vorbească despre el și ai lui, părinți și prieteni, regiunea lor de odinioară, sau de acum.

20. Putem descoperi într-o carte și puncte care coincid cu o anumită realitate. Proiecția unei imagini subiective nu este ruptă de realitate.

21. Ce mă chinuie într-adevăr, la scrierea unei cărți este începutul și finalul. Cărțile mele sînt construite în jurul cîte unui personaj căruia trebuie să-i găsesc o intrare în lume și o ieșire, care să atragă atenția.

22. Toate cărțile mele le-am scris în așa fel, încît fiecare volum să poată fi citit și cititorul să poată fi satisfăcut de conținutul independent al unui singur volum.

23. ... După ce termin de scris o carte, simt o stare de oboseală ce-mi produce o nepăsare pentru ceea ce am realizat. Această stare mă ajută să apreciez dacă ce am scris e bun sau nu.

24. Un scriitor își scrie cărțile care ascund o cifră de sens care se împlinește abia la capătul unei opere.

25. Ne gîndim toți că trebuie să scriem o carte care să placă. Și care să ne placă întîi nouă.

26. O carte își impune singură nașterea, în clipa cînd scriitorul își dă seama că o poate scrie.

27. Scriind o carte, scriitorul trăiește o experiență și se formează ca scriitor. Nu întotdeauna poți nimeri dintr-o dată tonul, nu poți să cumulezi și să canalizezi fapte, întîmplări și semnificații, care, deși ne apar în minte, nu ne apar la fel de clar și pe hîrtie.

28. O carte, pentru a-și cuceri cititorul, trebuie scrisă cu o treime din forțele, din cunoștințele pe care le ai despre subiectul ales. Atunci, cred, lectura devine mai ușoară, fiind emancipată de voința încrîncenată, în orice caz ambițioasă, a scriitorului de a copleși pe cititor cu tot ce poate și știe el.

29. O carte netipărită la timp rătăcește apoi multă vreme pînă își găsește locul potrivit în conștiința publicului și a istoriei unei culturi.

Călătorie

30. ... După un voiaj lung, avem întotdeauna iluzia că am devenit mai transparenți...

31. Întotdeauna, într-un voiaj se naște un sentiment. Asta

contează, acest sentiment care se naşte, un sentiment care nu se uită şi care e greu de descris.

Căsătorie

32. Căsătoria e sacră chiar dacă soarta te împinge s-o trădezi.

33. O căsătorie nereuşită, desigur, poate fi înlocuită cu o alta, căreia să-i zici reuşită, dar ceea ce era să fie nu mai e, şi nici nu mai poate fi !

34. Căsătoria e o temniţă în care oamenii, cu vini diferite, se închid şi se urăsc reciproc crezînd că au fost pedepsiţi să ispăşească pe nedrept pedeapsa celuilalt...

Cititor

35. Dacă cititorul nu admiră creaţia, nu sesizează nici morala.

36. Cititorul român este un cititor foarte bun, dar are o însuşire care nu numai că nu dispare, dar se menţine ca o caracteristică a psihologiei lui: caută în artă şi altceva decît marile probleme, vrea ca arta să şi distreze, să-l înveselească puţin, să-l scoată din viaţa diurnă, să-l transporte într-o lume a imposibilului, să-l facă să uite, pentru moment, de soarta pe care o are el pe pămînt.

37. ... Cititorul îşi trăieşte concepţia despre lume, dar nu şi-o poate exprima sintetic, ci fragmentar, prin chiar actele existenţei lui.

38. Cititorul este un om care nu riscă nimic cînd pune mîna pe-o carte de literatură şi vrea s-o citească... În realitate, într-o cultură superioară, sau care tinde să devină astfel, răspunderea spirituală a cititorului e imensă.

39. Cititorii sînt oameni admirabili. Am mai spus-o odată: românii sînt admirabili cititori.

Conştiinţă

40. Conştiinţa e unitară, dar, ca şi în natură, ea este zgîlţîită cînd de furtuni şi cataclisme, cînd invadată de înseninări miraculoase. Cine nu cade nu se poate înălţa...

41. Aventura conştiinţei mele a început într-o zi de iarnă cînd o anumită întîmplare m-a făcut să înţeleg deodată că exist.

42. Evenimentele care duc la formarea unei conştiinţe morale se înşiruie de obicei pe un foarte mare număr de ani. În ce mă priveşte, nu a fost un moment anume, nu s-a întîmplat brusc. Mi-amintesc că o primă zguduire de ordin moral am avut-o citindu- i pe Tolstoi şi Dostoievski...

Contemplare

43. ... Contemplarea ne face să descoperim în noi înşine eter-

nitatea. Ieşim din blestemul activităţii, care ne mănîncă zilele, şi redevenim ceea ce fusesem înainte de izgonirea din rai: adică nemuritori.

44. ... Contemplarea este singurul mod de a privi care îţi permite să înţelegi cu adevărat, să vezi esenţa unei creaţii.

Copilărie

45. Se spune de obicei că există o nostalgie a paradisului pierdut, care este copilăria. În realitate copilăria este locul de refugiu al problemelor insolubile.

Creaţie

46. Creaţia artistică nu poate înflori dacă e nedorită, sau dacă i se acordă o importanţă inadecvată.

47. Dorinţa, plăcerea, jubilaţiunea descoperirilor în actul de creaţie nu sînt raţionale. Dar dorinţa de a scrie, oricît de vie ar fi, neluminată de o idee care trebuie să existe în ea, cum e sămînţa în fruct, n-ar da nimic.

48. Toată forţa spiritului trebuie concentrată în creaţie, dacă vrei să nu rămîi veşnic la marginea marilor culturi.

49. Pentru mine creaţia şi eşecul sînt ceva dramatic, un motiv să i se săreze inima cuiva care mîrîie tot timpul împotriva efortului creator.

50. Creaţia artistică şi efortul cultural reprezintă un miracol totdeauna proaspăt.

51. Ca în orice mare creaţie, nu mediile sociale dau complexitate şi adîncime, totul fiind egal de interesant pentru un scriitor, un lucru nefiind mai important decît altul.

Critică literară

52. Noi scriitorii sîntem foarte bucuroşi de orice fel de idee pe care o emite critica literară. Condiţia este ca ea să conţină o parte de adevăr. Adevărul total nu este posibil să- l exprime un singur critic.

53. Nu e oare asta menirea criticii, să lumineze astfel opera cu multiple puncte de vedere, stîrnind curiozitatea spirituală a cititorului şi evitînd primejdia catalogărilor excesive ?

54. Critica e liberă, mai ales dacă e şi sinceră, un scriitor care se supără cînd e criticat dovedeşte că n-are încredere în scrisul său, că are dreptate criticul, că opera lui nu are valoare, dar una e critica sinceră, înaripată de dorinţa de a-l ajuta pe scriitor, şi alta e denigrarea, chiar sub masca sincerităţii, sub masca

principialității, a demogogiei...

Cultură

55. Cultura e o făclie care arde ! N-o aruncați din mîini și nu invidiați desfrînații...

56. Orice cultură, națională sau continentală, sau care ocupă o mare parte geografică a lumii, trebuie să-și creeze niște mituri, niște noțiuni de referință care să constituie o posibilitate de legătură între secolele care trec peste capetele oamenilor.

57. În cultură, un gînditor, dacă nu e liber, nu mai e om de cultură capabil să exprime ceva propriu, ci un simplu truditor într-o profesie ca oricare alta, care nu solicită opțiuni individuale.

58. ... Cultura e o formă de viață, prin care o colectivitate umană își exprimă forța creatoare.

59. A cunoaște cultura altui popor înseamnă a-i cunoaște sufletul.

Curaj

60. Curajul implică un anumit risc, un anumit lucru pe care omul trebuie să-l înfrunte pe contul său și pentru care nu trebuie să ceară nici un fel de recompensă... Curajul literar nu poate însemna deci decît același lucru: adică a scrie și ataca acele probleme care implică, presupun, asumarea unui risc. În ce constă acest risc? Asta e foarte complicat de răspuns. Asta se străduiește s-o spună întreaga presă și critică literară atunci cînd apreciază o carte.

Cuvînt

61. Capacitatea mai mare de semnificații rămîne, incontestabil, legată de arta cuvîntului.

62. Singurul lucru care mă făcea să rămîn mut de fascinație era cuvîntul rostit de oameni.

63. Oare au valoare cuvintele pe care le spunem cînd sîntem fericiți ?

64. Cuvintele nu sînt o glumă. Dar oricît de atent ai fi poți cădea în plasa lor și să spui lucruri pe care în realitate nici nu le gîndești.

65. Ce prăpăstii în care poți să cazi ascund cuvintele ! Ce curse !

66. Cuvintele pot omorî.

67. Sînt și lucruri care nu se spun și, dacă am formula totul numai prin cuvinte, valoarea cuvintelor ar scădea.

Destin

68. Bune sau rele, morale sau imorale, dintr-un mediu abject sau sublim, destinele umane nu stîrnesc interesul nostru decît dacă sînt supuse legii mișcării și schimbării... Mișcarea și schimbarea

însufleţesc atît pe cei virtuoşi, cît şi pe cei detestabili.

69. A forţa destinul nu este totdeauna bine. Poţi ajunge scriitor profesionist, poţi scrie nenumărate alte cărţi, dar poţi rata şansa de a scrie doar o singură carte, însă ce fel de carte !

Dezvăluire

70. Dezvăluirile nu apropie, cu toate că rezistăm greu să nu le facem. Ni se pare că ne apropie.

Dragoste

71. ... Dacă dragoste nu e, nimic nu e !...

72. Dragostea pentru o femeie nu ne fortifică, ci, aliată cu timpul, ne mănîncă viaţa...

73. Dragostea este supusă adesea asalturilor chinuitoare ale geloziei, care o poate veşteji, intrigilor celor care nu ne simpatizează şi, nu o dată, ba chiar foarte adesea, lipsurilor, sărăciei, dorinţelor care nu se pot împlini...

74. Nu e destul să ţii la cineva, trebuie să mai ştie din cînd în cînd şi celălalt cam cum se petrec lucrurile cu ţinutul ăsta, cît de tare ţii şi mai ales în ce fel.

75. Dragostea e ca moartea, îţi intră în suflet şi totul amorţeşte în tine, alungă ceea ce era înainte fiinţa ta intimă şi se instalează ea, femeia...

76. În zilele noastre oamenii nu mai găsesc în dragoste o soluţie a ambiţiilor lor, fiindcă ei nu mai aleargă acum după fericire, ci după altceva...

77. În dragoste o idee e inferioară unui sentiment...

78. Din dragoste pură suferim cel mai puţin.

79. Cele mai rele lovituri nu sînt oare tocmai cele pe care, implorîndu-te în genunchi de disperare şi neputinţă, ţi le dă tocmai fiinţa de care te-ai legat? Ei şi? Se pare că nu ne putem sustrage şi că un lucru bun tot cîştigăm: cînd va veni ea la căpătîiul nostru sau dacă pe stradă va dori să ne sufle le ureche şoapta ei rece, sau în toiul unei petreceri, nu vom fi nici miraţi, nici speriaţi. Am trăit, vom zice atunci, lucruri mult mai rele, mai ruşinoase şi mai penibile, de ce ne-am speria de încă unul?

80. Dragostea e supusă încercărilor, care e adevărat că îi turbură din puritate, dar în schimb o întăreşte prin adaosul de suferinţă pe care păcatele noastre, prostia, trădarea, minciuna, le provoacă celuilalt... Nu poţi păstra neatins primul sentiment şi să trăieşti pe

socoteala lui o viaţă...

81. Prefer să sufăr decît să fac din dragostea mea un cîmp plin de curse pentru omul pe care îl iubesc...

82. Mila naşte în dragoste ură, nu alinare.

Durere

83. Dacă durerea trebuie stăpînită fiindcă îndurerează şi pe alţii, bucuria prea mare trebuie şi ea stăpînită fiindcă poate fi rău înţeleasă.

Eşec

84. De obicei, eşecul e ceea ce consideră alţii că e, fără să ne dăm seama că dacă am schimba direcţia barei şi s-o luăm pe alt drum, eşecul ar fi premisa unei adevărate victorii.

Existenţă

85. Se spune că numai în mari încercări, în momentele de excepţie, ceea ce este esenţial pentru existenţă îşi arată adevărata măsură.

86. În epoci însă în care viaţa unei societăţi mai mult sau mai puţin stratificată, în care marile schimbări s-au produs de mult şi generaţiile lasă moştenire una alteia valori morale şi materiale stabile, atenţia oamenilor asupra caracterului irepetabil al marilor acte ale existenţei lor individuale are la dispoziţie şi timpul şi răbdarea să aştepte şi să stăruie. Se moşteneşte ideea că eşti singurul răspunzător de împlinirea lor, marile tipare din afară neputînd să te ajute decît cu echilibrul creat între generaţii şi mentalităţi.

Familie

87. Noi întotdeauna vrem să fim înţeleşi de cei care ne sînt apropiaţi şi cu care am constituit o familie.

Fericire

88. Unii spun că fericirea trece fără s-o ştim şi nu aflăm de ea decît după ce am pierdut-o. Dar cum se face că tînjim după ea, dacă n-am şti cînd sîntem fericiţi, că sîntem? Pe alţii i-am auzit spunînd că din viaţa noastră numai suferinţa persistă, bucuriile se duc. Eu cred că suferim nu pentru că fericirea s-a dus, ci dimpotrivă, că e în noi, dar întoarsă în negativ, ca la clişeele fotografice şi ne uităm la ea şi ne chinuim să-i mai vedem adevăratul chip.

89. De unde ne vine sentimentul de fericire, dacă nu din convingerea că stăpînim lumea, fără să fim neapărat nişte dictatori care au pus chiar mîna pe puterea fizică?

90. Fie că sîntem bogaţi sau săraci, puternici pe această lume sau umili pe scara ierarhiilor, toţi simţim însă (şi asta ne face egali)

că singurul lucru care ne face fericiți este contopirea cu ora miraculoasă a tinereții.

91. ... Fericirea e un secret comun care nu miră pe nimeni, numai nefericirea trebuie cu adevărat ascunsă, ca și cînd ar fi o rușine să fii nefericit și s-o declari !

92. Dacă n-ar exista fericirea altora, nu ne-am sinchisi de nefericirea noastră.

93. ... Cînd sîntem fericiți sîntem mai liberi...

94. Mitul acesta al fericirii prin iubire, al acestei iubiri descrise aici și nu al iubirii aproapelui, n-a încetat și nu va înceta să existe pe pămîntul nostru, să moară adică și să renască perpetuu.

95. ... Fericirea nu poate veni decît din scurgerea neîncetată a clipelor liniștite și senine, fiindcă ce altceva e suferința decît o oprire a ființei noastre, o uriașă inerție care face să apese asupra ei tot ce există ?

Film

96. Cel mai interesant este că un film bun după o carte duce cititorii în librării să cumpere acea carte, deși au văzut filmul. Există în relația între arte elemente care le fac să se potențeze reciproc. E un cîștig.

97. Eu sînt unul din acei spectatori care caută pe pînză puțină viață, puțin adevăr, or, așa ceva descopăr foarte rar în filmele noastre. Fără îndoială că există cîteva filme bune.

98. Cred că atît pentru un film, cît și pentru o carte, nu e atît de interesant evenimentul în sine, ci omul, cu viața lui, cu tot ce a venit de acasă.

Frumos

99. Frumusețea și urîțenia fizică se metamorfozează și se retrag în fața unor realități sufletești care spectatorului îi scapă.

Geniu

100. Ce poate un geniu în fața nepăsării sau neînțelegerii contemporanilor ?

Gîndire

101. ... Prin gîndire putem descoperi în noi lumina. Nu umilința, ci flacăra cugetării ne poate înălța...

102. Facultatea de a gîndi nu e neapărat sursa inacțiunii, nu putem să nu ne gîndim bine înainte de a intreprinde un gest care ne angajează destinul.

103. O gîndire e o lume completă; dacă se bizuie doar pe ceea ce

se ştie în timpul în care ai trăit, şi din acel timp nu există alte mărturii, te îneci în conul de umbră al umanităţii din acea parte a pământului în care ai trăit... Dacă vrei s-o luminezi, trebuie să faci un efort suprem, aproape inuman...

Idee

104. Ideea călăuzeşte un artist, dîndu-i certitudinea că va fi călăuzit în aventura scrisului împreună cu cititorul.

105. Se întîmplă uneori ca o idee sau o exprimare legată de o realitate anumită să aibă o viaţă mai lungă decît realitatea însăşi la care se referea, sau decît o idee sau un adevăr profund.

106. Ideile sîntem noi şi viaţa noastră, lovim în ele, lovim în carne vie...

107. Cum să aflu că puterea pe care o simţeam copleşindu-mă va deveni Idee? Un semn puteam primi numai din partea destinului, care în acele clipe mă vedea şi mă ştia.

108. Ideile unui timp plutesc în acel timp şi mai mulţi oameni pot gîndi acelaşi lucru fără să se cunoască. Are prioritate numai cel care le-a dat o mai mare forţă de expresie şi le-a scris într-o limbă de mare circulaţie.

109. Ideile nu vin decît cînd vor ele. O inerţie inexplicabilă a minţii le împiedică adesea să se formeze şi să ţîşnească în conştiinţă sub formă de idee-acţiune sau nu vin la toată lumea.

110. Nu ideile în sine sînt interesante, ci oamenii care le poartă şi le trăiesc.

111. Ideile sînt viaţa noastră ! Ne facem despre noi înşine şi despre lume o idee, sau un sistem de idei, şi nu renunţăm la ele nici atunci cînd vedem că din pricina lor ni se destramă căminul, ne pierdem prietenii şi, uneori, în condiţii excepţionale, de convulsie socială, ne pierdem chiar libertatea şi viaţa. Compromisul cu ideile e un lucru tragic, fiindcă omul simte instinctiv că ideea aceea e chiar el, în timp ce un om, un lucru, un obiect nu e decît ceea ce a dat el în afară, o investiţie, dintre care cea amoroasă angajează mai mult sau mai puţin din fiinţa sa, ca şi lumea care îl poate dezamăgi şi pe care o poate dispreţui suveran.

Istorie

112. În realitate, toate fiinţele umane existente pe pământ fac istorie. Eroarea fundamentală a acelor disperaţi constă în faptul că ei refuză să vadă că istoria se exprimă adesea în spirale lungi, în timp ce ei ar dori ca aceste spirale să fie scurte şi să joace primul

rol. Pe marile spirale nu există rol prim şi rol secund. Toată lumea intră în vîrtej.

113. Istoria este pentru mine o sursă de inspiraţie nu mai mult decît în sensul că ea determină aproape în mod decisiv destinele oamenilor.

114. Istoria este una din obsesiile mele şi probabil şi a altor scriitori.

115. Istoria e nemiloasă şi fuga din faţa ei nu-ţi fereşte fiinţa specifică de primejdii, ci dimpotrivă, te expune şi mai mult la ele şi, în cel mai fericit caz, te lasă să îmbătrîneşti fără să fi trăit cu adevărat în concertul marilor evenimente ale marii istorii.

116. Istoria înseamnă fapt, acţiune, participare.

117. Cînd se va scrie istoria, o să aflăm multe, nu există prin definiţie istorie fără întîmplări sublime sau tragice.

118. Nu ştiţi că istoria nu stă pe loc, că după ce apare un val, se sparge, şi un altul vine din urmă ?

119. Istoria e pasionantă după ce faptele care o compun au trecut.

120. De ce n-am crede că istoria este manifestarea paroxistică a sentimentelor oamenilor şi mai puţin a condiţiilor lor de existenţă socială ?

121. În istorie un gest poate fi făcut şi de către un om care nu s-a născut să-l facă ?

122. ... Nimeni, în istorie, venind la putere, nu-şi judecă propriii partizani.

Iubire

123. Timpuri grele pentru iubire în acest secol !

124. ... O iubire nu e iubirea...

125. Într-o iubire, sufletul se predă.

126. ... Cei ce se iubesc seamănă cu acei şamani care pot vorbi fără să fie înţeleşi, fără ca secretul fiinţei lor să poată fi surprins şi de cei neiniţiaţi.

127. ... Ştim cînd sîntem iubiţi, după cum ştim tot atît de bine cînd iubirea ni se retrage...

128. Preţuirea celor pe care îi iubim e un sprijin, chiar dacă această preţuire nu măsoară exacta noastră valoare.

129. Cînd iubeşti foarte tare, apare încrederea absolută şi gelozia n-are loc. Dar nici nu poţi ierta cînd încrederea e înşelată.

130. Există iubire, acolo unde ea se naşte, există şi înţelegere. Sînt legate. Desigur nu lua asta în sens absolut, nu totdeauna unde există iubire există şi înţelegere. Spun doar că e greu de conceput că doi oameni care nu se iubesc se pot înţelege.

131. Dispariţia iubirii e ca o oglindă întoarsă, nu se mai vede nimic, te uiţi zadarnic în ea. Gestul tău nu se mai reflectă, nu-i mai răspunde nimeni. Eşti singur.

132. Un om nu poate avea două suflete şi mai ales nu poate trăi fără iubire.

133. Prea marea iubire pentru o singură fiinţă ne înstrăinează de prezenţa restului ?

134. ... Farmecul unei fiinţe străine pe care o iubim întîia oară e farmecul primordial la care ar trebui să ne oprim. E cel pur, numai el ne redă o libertate despre care nu ştiam că e prizoniera unei melancolii adînci, a cărei euforie ne poate chiar face să ne credem fericiţi...

135. Într-o iubire, trecutul e o imagine favorabilă pe care o oferim celuilalt spre a-l înşela ? E imposibil, vorbind despre noi, să nu minţim ? Plecînd de la zero numai trecutul care se creează împreună cu celălalt are valoare.

136. ... Iubirea înstrăinează cumplit, ne aruncă parcă într-o altă planetă...

137. Primejdia în care se află un bărbat care iubeşte total o femeie seamănă cu aceea a unui om care a atins un fir de înaltă tensiune şi care dacă nu se zbate, dacă instinctul nu l-a ajutat să se smulgă în chiar clipa cînd a fost zgîlţîit, moare agăţat acolo fără scăpare.

138. Gelozia ! Sentimentul care îl împinge pe om să dorească să distrugă fiinţa iubită fiindcă nu e el capabil de detaşare...

139. Ce înseamnă trădarea ? E o formă urîtă de a ţi se spune că nu mai eşti iubit. Urîtă, desigur, te poate ispiti să te răzbuni, frumoasă, s-o iubeşti mai departe, chiar dacă ştii că nu va mai fi nimic. Uitarea însă vine oricum, şi acest lucru îl simţi cu certitudine şi simţi chiar o bucurie că eşti liber de cineva care, desigur, nu te-a iubit prea tare din moment ce a putut să te părăsească.

140. Ce e o despărţire ? O simplă separare de corpuri. Interese superioare însă ar trebui să ne împiedice să transformăm un lucru atît de simplu (şi ce e mai simplu şi mai firesc decît să te desparţi de cineva dacă înţelegerea nu mai e posibilă ?), într-o ruptură totală şi definitivă luînd în stăpînire o a treia fiinţă, un copil, care s-a născut, într-o lume în care acest copil trebuia să aibă în preajma lui pe cei care l-au făcut. Eşecurile noastre în ideea pe care ne-am făcut-o despre fericire trebuie să cadă pe planul doi...

141. Te desparţi de mai multe ori pînă te desparţi, iar cînd e să fie de-adevăratelea simţi cum moare pentru tine speranţa fericirii, despre care nu bănuiseşi ce întindere are în fiinţa ta şi cît de adînc este ea împletită cu bucuria de a trăi, bucurie care pînă atunci crezuseşi că e autonomă şi nu poate fi alungată de nimic. Nu e o suferinţă, ci o cădere într-un abis insondabil.

142. Iată deci cum se decide soarta unei iubiri, de la sine,prin ea însăşi, ca un foc care o dată aprins se consumă, şi se consumă pe sine o dată cu ceea ce îl întreţine.

143. Puţine schimbări aduce în viaţa noastră exterioară prezenţa unui bărbat pe care îl iubim, totuşi clipele se acoperă parcă de o pulbere de aur...

144. În căsătorie nu se putea trăi ca într-o iubire, fără să rişti moartea ei, şi a iubirii şi a căsătoriei.

Îngîmfare

145. Îngîmfarea tulbură mintea şi cine e îngîmfat nu mai gîndeşte bine, nu face mare lucru în viaţă... Nu confundaţi însă mîndria naturală a celui conştient de meritele lui, cu îngîmfarea, care, cel mai adesea, se bazează pa merite închipuite.

Libertate

146. ... Libertatea, acel sentiment divin de triumf care ne stăpîneşte cînd privim cerul şi pădurile, numai în anonimat ţîşneşte parcă atît de copleşitor din fiinţa noastră.

147. Ce să faci, la urma urmei, cu libertatea ta ? Ei ! Ce să faci ! Cum să faci ? ! Să te plimbi pe suprafaţa pămîntului printre oameni, pe străzi sau drumuri şi să te bucuri că tot ceea ce vezi îţi aparţine ! E singurul sentiment de posesiune nevinovat...

Limbă

148. Forma cea mai generală a spiritualităţii unui popor, limba este cea dintîi comunicare a părintelui cu fiul său, iar pentru scriitor, supremă moştenire de lăsat urmaşilor.

149. Limba nu e un limbaj oarecare pe care scriitorul îl alege, ci

o realitate care ne determină intim şi ne alege ea pe noi, impunîndu-ne legile care-i guvernează destinul.

Literatură

150. Nu avem o literatură mică, chiar dacă scriem într-un limbaj greu traductibil, care ne împiedică încă să fim, şi pe planul difuziunii, universali.

151. ... Lăsaţi literatura pentru cei care îşi regăsesc în ea un ideal estetic, pe care omul îl caută fie ca o oglindă în care să ne vedem adevăratul chip, fie o aspiraţie spre intemporal, adică spre o idee că activitatea noastră nu e elementară şi că nu vom pieri odată cu ciclul nostru biologic.

152. Este o victorie importantă pentru o literatură cînd reuşeşte să se fixeze în sqlul naţional şi să se maturizeze odată cu realităţile din care îşi extrage seva.

153. Pentru ca o literatură să facă o trecere calitativă de la o fază la alta, ea trebuie să lase în primul rînd în urmă o mulţime de prejudecăţi şi apoi să-şi încordeze bineînţeles forţele în vederea unui efort care să fie în orice caz unitar.

154. Am putea afirma, fără teamă că exagerăm prea mult, că nici un alt mijloc care să ajute mai mult la înţelegerea şi prietenia între popoare nu ni se pare mai direct, mai eficient şi mai durabil, ca literatura şi creaţia artistică în general. Cine se cunoaşte, se poate împrieteni, cine e prieten, poate deveni frate.

155. În literatură, se exploatează totuşi necunoscutul şi fiecare cucerire în cunoaştere este însoţită de un semn de întrebare. Nu este oare evident ?

Locuri

156. Anumite locuri ne fură sufletul, printr-un miracol care se petrece în noi numai acolo unde ne simţim mai presus de fericirea obişnuită...

Luciditate

157. Cîtă luciditate, atîta suferinţă !

Lume

158. O mare parte din activitatea mea literară, totuşi, s-a desfăşurat sub efortul de a descifra lumea şi de a o înţelege pe cale raţională.

159. Ce este lumea pentru noi ? Este acea realitate socială din care apare cititorul nostru, omul pentru care scriem şi fără de care ar trebui să fim altceva decît ceea ce sîntem, căruia ne-am hotărît încă de pe vremea cînd aveam douăzeci de ani să-i dedicăm ce

avem noi mai bun, gîndirea şi sensibilitatea noastră, rodul imaginaţiei şi al meditaţiilor noastre.

160. Unghiurile de vedere asupra lumii sînt infinite. Chiar şi asupra aceleiaşi lumi.

Luptă

161. Nu totdeauna victoria imediată este scopul final al unei lupte.

Mediu

162. Asupra mea mediul a avut o importanţă fundamentală nu numai ca scriitor, ci şi ca om. De cîte ori mă duc prin sat, merg acasă şi mă aşez la punctele de unde odinioară răsărea şi apunea soarele. În spaţiul lor se petreceau toate întîmplările satului pe care le înregistram cu o prospeţime egală, netocită, pentru că sentimentul ceremoniei şi religiei muncii avea un aspect grandios. Ştiai că eşti liber să înţelegi şi să participi la lume, cu toate că erai atît de singur în mijlocul acestei lumi.

Moarte

163. Nu mor decît cei care se nasc şi întrebarea se pune cum e mai bine, să te naşti, dar să mori, sau să nu te naşti deloc dar nici să nu mori. Eu zic că e mai bine să te naşti; iar în ce priveşte decizia, cînd urmează să mori, nu cunoaştem decît puţine din măsurile Domnului.

164. Moartea nu există, existăm noi, care sîntem şi într-o zi nu mai sîntem...

165. Tandra nepăsare faţă de lume te poate stăpîni într-adevăr numai cînd te simţi străin de propria-ţi fiinţă...

166. Oricît am filozofa pregătindu-ne de moarte, nu ne pregătim deloc, ideea e o pură vanitate a gîndirii, care ne sugerează falsa certitudine că prin filozofie putem trece bine înarmaţi Marele Prag... În faţa morţii nu mai eşti nimic, nu mai eşti poet, eşti un simplu om care trebuie să dispară...

167. Se poate oare muri cu gîndul că viaţa ta a fost un lung şir de eşecuri ? Numai dacă ai compensat-o printr-un cinism priapic... Poţi atunci arunca în urmă un lung hohot de rîs, viaţa e o comedie ! Da, dar pentru asta trebuie să fii un comedian, s-o trăieşti adică doar în suprafaţa ei, care, desigur, e plană, lăsînd să ricoşeze pe deasupra ei orice fel de lovitură: nu te atinge şi la bătrîneţe poţi rîde şi să faci cu ochiul...

168. Dacă omul ar acorda morţii măcar un minut pe zi de meditaţie, conflictele în care ar fi implicat şi-ar micşora importanţa şi soluţiile cele mai rele l-ar speria mai puţin, ar fi

oricum mai îndrăzneţ şi s-ar bucura mai mult că există. Sîntem însă făcuţi să nu putem concepe în noi înşine că am putea muri...

169. Moartea e un mister, nimeni nu ştie cînd vine şi asupra cui. Uneori scapă cel mai grav atins şi dimpotrivă este luat unul care ... Cîte nu s-au văzut...

170. Moartea e dată şi nu iartă pe nimeni.

171. Găsisem nu numai firești şi proprii fiinţei mele bucuriile apropierii de moarte, dar începusem chiar să cred că această apropiere e singura care avea valoare şi durată, singura care scoate fiinţa noastră din intemporal, sporind, prin refuzul corpului nostru de a muri, plenitudinea vieţii din noi şi a scurgerii armonioase a clipelor...

172. Un om care moare, nu moare într-un teritoriu al morţii, adică să plece dintre noi într-o lume de coşmar şi acolo să se chinuie şi să-şi dea duhul. El moare între noi, pe soare sau într-o încăpere în care mai sînt şi alţii, şi care se uită în acest timp la el cu ochii vii.

173. Moartea poate veni ca o eclipsă simplă a conştiinţei, o secundă, poate un minut, un semn din care numai cei din jur să vadă că n-ai să te mai trezeşti.

174. Omul matur sau chiar foarte tînăr descoperă, de pildă, condiţia sa: că, mai devreme sau mai tîrziu, fericit sau nu, bun sau rău, el trebuie să moară. Şi-şi aduce aminte că odinioară această mare trecere se putea face surîzînd.

175. După experienţa mea, omul devine moral în momentul în care trăieşte prima spaimă. Pînă atunci, pînă la această experienţă, care nu ţine de vîrstă, nu că am fi imorali, dar sîntem cu mult mai duri, nu numai atunci cînd facem răul, ci şi atunci cînd facem binele. E curios cum poţi fi dur cînd faci binele. Duritatea, aicea, are sensul de nepăsare. Poţi să faci binele sau răul fără o conştiinţă prea accentuată a ceea ce înseamnă, din punct de vedere moral, bine sau rău. Momentul în care devenim morali este momentul în care luăm cunoştinţă de faptul că persoana noastră fizică nu este nemuritoare.

Natură

176. Natura nu e plină de sufletul nostru, deşi ne naştem cu acest miraculos sentiment, trăim veşnic cu el, credem cu putere în realitatea lui şi în clipe de disperare ne adresăm munţilor care nu ne-au făcut nimic, norilor şi apelor şi pădurilor, să ne redea ceea

ce le-am dăruit (investiţie naivă !), sufletul nostru intact şi pur, ca să scăpăm de cel murdărit de oameni şi de noi înşine. Strigi, dar pădurea tace. Ecoul îţi întoarce doar propriu-ţi glas, propriaţi desnădejde...

177. Sîntem mai mici decît vasta natură, dar şi mai mari cînd ne contopim cu ea, fiindcă ştim, în timp ce un deal minunat, un munte superb nu sînt astfel decît fiindcă îi vedem noi...

178. Cînd am înţeles că eu şi natura n-avem o soartă comună, că adică eu voi dispărea în cele din urmă şi ea va rămîne, am văzut-o şi a început să-mi placă, dar nu pentru că era frumoasă, ci pentru că va dăinui şi aşa cum m-am născut eu, avînd multă vreme fiorul eternităţii, se vor naşte şi alţii şi o vor vedea ca şi mine.

Naţiune

179. O naţiune constituie o realitate, peste care nu se poate trece, cade doar regimul.

180. Trăinicia unei naţiuni în faţa istoriei o dă armonia valorilor materiale şi spirituale pe care le creează.

Nuvelă

181. Nuvela îl obişnuieşte pe prozator cu disciplina pe care o presupune romanul.

Om

182. Are omul destulă minte ca să stăpînească forţa colosală pe care inteligenţa lui iscoditoare a descoperit-o ?

183. ... Cine nu-şi cunoaşte condiţia e mai robit de ea, mai captiv, prins cum e într-un program de ucidere a timpului care îl abate fără greş de la reflecţie şi cîştigarea unui echilibru biruitor.

184. Omul se uită la om şi se bucură, iată o descoperire pe care uitasem s-o mai fac !

185. Oriunde e om arta care îl exprimă e superioară şi egală prin ideea naratorului, prin viziunea pe care ne-o oferă artistul despre condiţia omului, şi nu prin gradul de civilizaţie tehnică şi urbană a mediului social în care el trăieşte.

186. Omul e o fiinţă însetată de iubire şi nemurire. Sfîrşitul său e totdeauna tragic.

187. ... Omul nu şi-a pierdut niciodată speranţa într-un paradis terestru ! Celălalt paradis e fructul disperării sau al resemnării !

188. ... Oamenii cred adesea că nimic nu e mai uşor de comunicat şi de înţeles ca starea lor de spirit. De comunicat da, dar de înţeles...

189. A existat dintotdeauna credinţa că, dincolo de atrocităţile şi ignominiile pe care le au de trăit colectivităţile, indivizii între ei pot stabili punţi de înţelegere care rămîn totdeauna mai tari decît presiunile evenimentelor, rele sau chiar monstruoase ale timpului.

190. ... Puterea noastră stă în puterea unui gînd care se naşte în noi şi care trebuie să rămînă atît de ascuns încît nimic să nu-l smulgă de-acolo chiar dacă am muri, vreau să spun dacă am întîlni moartea în faţă.

191. Sînt oameni care nu pot ţine în ei ceea ce ştiu, pesemne fiindcă au un sentiment obscur de solidaritate cu toţi oamenii în mîna cărora se predau să-i judece pentru ce-au făcut...

192. O fiinţă umană suportă presiunea întregului univers.

193. Nu există fiinţă care să nu fie înzestrată cu instinctul primejdiei. La oameni el agită presentimentele cu atît mai mult cu cît raţiunea nu-şi dă seama de nimic.

194. ... Omul nu e încătuşat atît de tare de opreliştile moralei, cît de puterea condiţiilor, a naşterii sale sub semnul ereditaţii şi a societăţii în care trebuie să trăiască şi să-şi caute fericirea.

195. ... există oare la oameni comportări care să suporte exigenţa unei sensibilităţi absolute şi implacabile ?

196. Lucrul cel mai stabil şi mai plin de sens din activitatea unui om este cel pe care ştii să-l faci şi nu un altul, în special nu cel de care te simţi ispitit...

197. Măreţia omului constă în luarea de cunoştinţă că trebuie să moară, că nu e etern şi că trebuie să încerce să obţină eternitatea prin idee. Sclavul n-a ajuns la idee, se crede fără moarte, şi îi e frică de ea, în timp ce omul liber a scăpat de această frică şi abia aşa a obţinut eternitatea.

198. Omul e făcut să trăiască şi dacă nu şi-ar uita ororile de care este responsabil ar trebui să se sinucidă.

199. Numai foamea şi pierderea libertăţii pot degrada o fiinţă umană.

200. Judecăm oamenii nu numai prin ceea ce ei gîndesc şi nici măcar prin sentimentele care îi domină (toate acestea se pot dovedi că au fost doar coaja care acoperea determinări mult mai adînci), ci şi prin interferenţele cu viaţa noastră pe care soarta i-a silit să le trăiască.

201. ... Un om nu e doar ceea ce cred alţii despre el că este. Ba chiar, cîteodată, e cu totul altceva.

202. Înainte omul era mai mult un aventurier în căutarea fericirii, astăzi a devenit un aventurier în spirit, vrea neapărat să afle, cu mijloacele ştiinţei şi nu prin pură speculaţie filozofică, cine e, ca să poată şti ce-o să devină.

203. Omul e o speranţă care nu se poate împlini !

204. E adevărat că îmi place să mă uit la oameni, da, recunosc. Asta mă leagă pesemne de tot ce există mult mai mult decît bănuiesc eu. E de presupus că dacă această plăcere m-ar părăsi, totul în mine ar ameninţa să se prăbuşească, şi atunci, pentru a evita acest lucru, cine ştie ce-aşi face: tot ceea ce fac cei care se îneacă, m-aşi zbate, m-aşi agăţa de primul care mi-ar da iluzia că mă salvează, aşi deveni adică jucăria semenilor mei şi mi-aşi pierde definitiv libertatea...

205. Inima omului e largă, de ce unii şi-o portă strîmtă şi plină de ură ? De ce unii vor să-i omoare pe alţii ? Cine face timpurile ? Oamenii sau altcineva străin de ei ? Şi acel cineva străin, dacă există, nu poate fi gonit ?...

206. Omenirea e plină de oameni care nu pot împlini ceea ce gîndesc. Şi cu toate astea, puţine lucruri rămîn în vremea noastră care pot inflama spiritul unui tînăr, deşi anii în care între gîndire şi faptă e posibilă o scînteie, vai, sînt atît de scurţi !

Omenire

207. Omenirea e ca un ocean străbătut veşnic de curenţi puternici şi din cînd în cînd de uragane...

Operă

208. Tonul este emisia complexă, greu de analizat, care sugerează armonia intimă a operei, fiinţa ei trainică.

209. ... toate operele de valoare creează în cititor acelaşi sentiment că se află în faţa unei forţe artistice, şi dificultatea e cum să descoperim, prin eliminarea a tot ceea ce e comun tuturor valorilor, ceea ce e propriu sau dominant numai în opera unui anumit scriitor.

210. Opera unui singur scriitor poate descoperi sute de ani de istorie (mă gîndesc la Sadoveanu).

211. Nu poţi iubi decît operele mari. În faţa lor nu simţi decît neputinţa, dacă n-ai încăpăţînarea confruntării.

212. Opera de artă dă naştere la o temere superstiţioasă, ca în faţa unei zeităţi, despre care duşmanul ei ştie că o dată creată nu mai poate fi distrusă. Trebuie să ştim să profităm de acest efort magic al artei, să căutăm să-l obţinem, şi atunci forţa cuvîntului va spori, şi condiţia scriitorului va fi mai bună. Cine altul să creadă mai adînc şi mai pătimaş în eternitatea artei dacă nu scriitorul însuşi ?

213. Opera de artă e seducţie, şi cînd conţine în ea elemente prea vizibile ale unei morale oricît de fascinante, această seducţie se micşorează. Scriitorii obsedaţi de mari aspiraţii morale sacrifică o parte din seducţia naturală a artei, pîndind însă tot timpul să nu ucidă în ei pe artist, fără de care nici moralistul n-ar mai avea nici o putere de convingere.

214. O operă de artă trebuie înainte de orice să placă, pur şi simplu, să capteze atenţia, cu alte cuvinte trebuiesc respectate nişte legi după care este captată atenţia gîndirii umane, legi care nu pot fi arbitrare.

215. Fără să le înţelegem nici bine nici total, marile opere ne răspund, în pragul formării idealurilor, la o întrebare pe care încă nu ne-o punem, dar care se insinuează: ce este un om ? Ce este o conştiinţă ? Cunoaşterea de sine, reacţia la pierderea libertăţii civice şi interioare, a libertăţii de gîndire, şocul brutal al vieţii, cum putem deveni, din întîmplare sau din absenţa unei opoziţii morale jucăria şi apoi victima împrejurărilor, toate acestea apar mai tîrziu.

216. Opera unui mare scriitor pare adesea formată din două realităţi: una interioară, care o face durabilă şi care nu se oferă uşor examenului critic, şi alta de suprafaţă, menită s- o facă accesibilă unui număr cît mai mare de cititori şi care devine obiectul studiilor şi interpretărilor celor mai diverse.

217. ... Fascinaţia operei literare asupra cititorului nu se exercită prin ideile ei de suprafaţă, prin aparenţa ideologiei ei comune, ci prin ideile ei adînci, care o fac rezistentă în faţa timpului şi care depăşesc cadrul strîmt al decorului istoric.

Pămînt

218. Pămîntul îmi place aşa cum e, negru şi tăcut. Îmi place că ne duce în spinare pe toţi şi ne dă şi un adăpost final...

Planetă

219. Viaţa pe planeta noastră este un roman foileton pe care-l urmărim zilnic.

Polemică

220. Dacă îmi place polemica ! Da, dar prin temperament eu nu sînt un polemist zgomotos, care să iasă des în arenă. E drept: cînd ies, mi-am pregătit bine armele şi mi-am ales cu grijă victima. Polemist, înţelegînd prin asta acel om care este dispus să se ia mereu la harţă cu alţii, n-am fost şi nu voi fi.

Politică

221. Politica este o obsesie a timpurilor noastre, pentru că ea îţi intră în viaţă, chiar dacă vrei s-o eviţi. În secolele trecute parcă nu s-a întîmplat chiar aşa, ca sute de milioane de oameni să fie atraşi de politică.

222. În politică, în afara oamenilor providenţiali, care vin rar, ai de ales totdeauna între doi inşi, unul ceva mai puţin rău decît celălalt, în timp ce al treilea care ţi- ar trebui, lipseşte, nu există, nu se naşte.

223. ... Politica nu înseamnă joc pentru putere, ci sacrificiu în slujba colectivităţii naţionale, care nu-ţi dă votul ca să manevrezi la nesfîrşit, cu oricine şi în orice condiţii, numai ca să-ţi înfrîngi adversarii.

Presă

224. Redacţia unui ziar te aruncă în vîltoarea evenimentelor, chiar dacă nu scrii nimic. Acolo e lumea. Evenimentul istoriei se reflectă în viaţa unui ziar. Scriitorul care nu trece prin redacţia unui ziar trebuie să treacă prin lumea modernă, ca Proust. Parcurgi în felul acesta toate legile şi ideile obsedante ale unei societăţi.

225. Redacţia îţi dă un sentiment de participare la profesiune, de adîncire a ei. Te învaţă să te disciplinezi.

226. O presă în goană după senzaţii aduce mari prejudicii culturii şi artei.

Prietenie

227. Ce este o prietenie ? Prieteni sînt cei care se simt ameninţaţi şi siliţi să se apere împreună. Prieteni sînt sau devin, cei ce lucrează împreună, pentru că sînt siliţi să colaboreze, şi pentru ca să colaboreze cu succes trebuie să fie sinceri, şi asta cu mult mai mult decît atunci cînd sînt liberi unul faţă de altul. Iar cea mai slabă prietenie, dacă a mai rămas ceva din ea, este cea bazată pe amintiri comune. Dar ăştia sînt bătrînii.

228. Nu, prieteniile se desfac, interesele superioare devin divergente, amintirile comune se colorează în negru, sărutul iubitei devine simbolul trădării, idealurile comune se retrag şi ura acerbă, ura tenace şi totală, însoţită de surorile ei bune, ranchiuna

nedomolită și invidia infernală, își fac apariția.

229. Prietenii se fac în mari cicluri de viață cînd se pierd și se regăsesc după decenii, adesea după experiențe tragice, care îi reapropie, sau după înălțări și căderi care le amintesc ziua cînd s-au cunoscut și prietenia reînvie cu noi elanuri; sau, dimpotrivă, se stinge definitiv cînd unul intră fără scăpare pe orbite străine primelor elanuri și este scurt- circuitat pentru orice prietenie.

230. Nu trebuie să fie mari șocurile pe care le primim de la un prieten (de la alții rămînem nepăsători chiar dacă sînt infamii menite să ne culce la pămînt; nu ne culcă !), însă cele primite de la un prieten lovesc un seismograf mai adînc, pe care cu greu îl repunem în stare de echilibru.

231. Prietenia precede dragostea, apoi o îmbogățește.

232. Unii oameni exclud din viața lor sentimentul prieteniei, pe care îl sacrifică premeditat pornind de la ideea că acest sentiment mai mult îi încurcă decît îi ajută în activitatea lor socială.

Război

233. Războiul nu stinge nimic între oameni, așa cum o flacără mai mare nu stinge una mai mică, ci dimpotrivă, parcă o întețește.

234. Într-un război, un tînăr din generațiile următoare caută nu știu ce virtuți, și le găsește în eroismul celor care se apără sau în lupta indivizilor de a-și apăra nu știu ce sentimente: curajul sau iubirea...

235. Războaiele nu schimbă nimic într-un om, sînt ca niște furtuni pe care, odată trecute, le uităm ca și cînd n-am fi fost prinși chiar în mijlocul lor, unde puteam muri. Puteam... Dar uite că n-am murit și ne întoarcem la vechile...

Roman

236. Firește, romanul sintetizează o lume, un univers pe care mai întîi trebuie să-l concepi și după aceea să-l elaborezi.

Scenariu

237. Pentru a face un scenariu care să poată fi realizat, nu trebuie să-l încarci, trebuie să vii cu o istorie cît se poate de succintă și simplă, pe care regizorul s-o poată amplifica, dîndu- i viață pe ecran, fiindcă el are timpul și spațiul necesar să o facă.

Scriitor

238. Nu scrii ceea ce vrei, ci ceea ce poți.

239. Debutul trebuie să se producă la momentul său: ca să aibă corespondent în realitatea pe care o înfățișează, să nu fie o oglindă a unui timp strîmb.

240. Pentru scriitor, o mare neliniște este hîrtia albă. Or, cînd ai ceva de scris, tracul dispare și mecanismul interior începe să funcționeze.

241. Un scriitor trebuie să fie liber în fața capacității lui de creație, să spună ceea ce are el de spus, în maniera și stilul lui, nu al altora.

242. Actul de creație este rezultatul vieții interioare secrete a scriitorului; nu se mai știe, și nu mai știe nici el exact, dacă ceea ce povestește i s-a întîmplat lui cu adevărat, dacă și-a imaginat numai, sau dacă e vorba de un amestec de fapte reale și de invenții. Este imposibil de făcut o delimitare între viața imaginară, creată și exprimată într-o carte, și cea trăită de scriitor.

243. Cum se poate lesne deduce, scriitorul în căutările lui își găsește o anumită albie și, dacă e să folosim o comparație, asemenea unei ape care curge după ce albia s-a format, atuncea el, cred eu, scrie mai ușor și înaintarea în adîncul universului imaginar pe care ar vrea să-l descrie este mai ușoară. Asta nu înseamnă că nu există și scriitori care schimbă, ca să spun așa, această albie și-ncearcă noi descoperiri, și-n acest sens sigur că dificultățile apar ca și cînd scriitorul matur ar fi debutant.

244. Scriitorul a fost întotdeauna interesat de relațiile sociale, de destinul individului, de felul cum istoria și individul se atrag sau se resping.

245. În lumea în care trăiește, scriitorul, fascinat de ceea ce vede, poate lansa o sondă și, în seninătatea conștiinței sale, poate să studieze datele acestei lumi și să ne dea, poate nu chiar un răspuns, asta, uneori, e atît de ușor, ci posibilitatea de a contempla noi înșine propria noastră viață, cu toate enigmele și problemele ei insolubile. Și atunci poate fi sigur că urmările gestului său creator vor fi imprevizibile.

246. Există puțini scriitori care să presimtă marile seisme imediate care îi așteaptă pe oameni. Cînd sînt, istoria ne spune pe urmă că ei le-ar fi pregătit prin opere. Este explicația pe care totdeauna o dau istoricii despre evenimentele petrecute. În realitate, lucrurile nu pot avea mereu, la bază, acest determinism. Cum l-am putea explica ? Fiindcă analiza raporturilor sociale în care trăiește scriitorul nu ne dă totdeauna cheia gîndirii sale artistice și nici filozofice.

247. Scriind, totdeauna am admirat ceva, o creație preexistentă,

care mi-a fermecat nu numai copilăria, ci şi maturitatea: eroul preferat, Moromete, care a existat în realitate, a fost tatăl meu. Acest sentiment a rămas stabil şi profund pentru toată viaţa...

248. Un scriitor nu poate cunoaşte decît o singură viaţă, un singur destin, destinul unei clase sau al unei categorii sociale mai restrînse. Încercarea lui de a afla mai multe, dincolo de ceea ce a trăit şi a cunoscut, este, cred eu, foarte riscantă.

249. Niciodată un scriitor nu copiază realitatea. Nici pictorul, nici muzicianul, nici scriitorul nu copiază... Artistul nu face decît să se proiecteze pe el însuşi prin altcineva, printr-un om pe care l-a iubit, sau pe care l-a urît, sau prin mai mulţi oameni, prin familie, sau printr-o întreagă colectivitate umană, un sat, sau o regiune.

250. Scriitorul este omul care poartă în sine o întreagă lume, pe care oricît ar concentra-o şi ar încerca s-o concentreze, să spună totul într-un singur roman, totdeauna îi va rămîne, chiar spre sfîrşitul carierei, sentimentul că nu a reuşit să spună totul despre sine, despre ceilalţi.

251. Un scriitor nu trebuie să aibă aversiune pentru nici unul din personajele pe care le creează, sînt rodul imaginaţiei lui...

252. ... Dacă scriitorul, artistul în general, e mai liber decît alţii, în profesiunea lui, nu e liber faţă de inspiraţie, pe care trebuie s-o servească şi să fie la înălţimea ei.

253. Mai există la îndemîna scriitorului încă o modalitate cu care el poate aduce inspiraţia mai curînd la masa lui de lucru şi care este totdeauna cu urmări bune, deşi greu previzibile. Această modalitate sînt călătoriile. Călătoriile şi în suprafaţă şi adîncime, în viaţa oamenilor. Să umbli din oraş în oraş, din sat în sat, ca un pelerin, să stai de vorbă cu cine vrei.

254. ... Trebuie să gîndeşti şi să scrii mult ca să poţi lăsa în urmă dîra unei lumini.

255. Se poate o izbîndă mai mare pentru un scriitor decît aceea de a-şi popula plaiurile cu sufletul său ?

256. Importanţa experienţei unui scriitor se măsoară în lucrările sale ulterioare şi adesea ea rămîne un secret pentru cititor.

257. Îmi plac mai mult acele pagini din cărţile mele pe care nu le-aş mai putea scrie din nou, dacă o catastrofă le-ar distruge:

scenele în care apare Moromete. În rest, totul se poate relua.

258. Firește, după terminarea unei opere urmează o pauză de recepție pe care o fac noile generații și în mod fatal scriitorul intră într-un con de umbră, necesar chiar, cum bine se spune.

259. Există, stunci cînd scriem o carte, momente cînd vin spre noi tot felul de lucruri care se potrivesc cu ceea ce dorim să facem, vin aproape fără să le căutăm. E un moment misterios și e cel mai fericit pentru scriitor: toate elementele de care are nevoie pentru compoziția sa le găsește fără să le caute, ca și cînd s-ar fi înțeles între ele anume forțe și evenimente, să-l ajute. Alteori, chinul de care se vorbește în creație există, și el se naște din pricină că, spre surpriza și furia noastră, asemenea elemente nu apar, nu vin și nu putem scrie fără ele. Rămîn departe de noi, rămîn fără nume.

260. ... Falsificarea în prealabil a adevărului unei opere sau a unei vieți (deci a unei conștiințe) nu este justificată cu nimic, precum nu este justificată nici invocarea absenței momentului prielnic pentru revelarea unor fapte de mare interes, în cazul nostru cultural, cînd analiza acelui moment ne arată dimpotrivă că nimic nu ne împiedică să discutăm despre scriitori așa cum sînt ei și nu așa cum vor ei sau noi să fie..

261. Etica scriitorului se rezumă la aceea că el trebuie să..., mai bine zis este la dispoziția publicului său, față de care trebuie să fie foarte cinstit și să scrie cît poate de bine.

262. Idealul e să fii scriitor pur, și așa am dorit întotdeauna să fiu, adică nimic să nu apară cu numele meu, străin de o povestire sau roman. Cu toate acestea, mai tîrziu îți dai seama că există lucruri pe care le cunoști, și probleme copleșitoare care te obsedează și care întîrzie să sublimeze într-o povestire sau un roman, și atunci apare necesitatea imediată de a scrie despre aceste lucruri direct.

263. Autorii mei preferați au început să fie doar cei care mă feresc de senzația, care mi se furișează adesea, cînd citesc, în inimă, că în loc să ies afară și să trăiesc, stau închis în casă și pierd timpul. Altădată nici un scriitor care purta acest nume nu mă făcea să prețuiesc, atît de avar, propriul meu timp, al existenței mele. O pagină bună mă răsplătea, îmi era suficientă; acum toată cartea trebuie să fie bună !

Singurătate

264. Foarte adesea singurătatea spulberă certitudini adînci, născute de prezența altora, în fața cărora sîntem siliți să bravăm,

stăpîniți de o dorință obscură de a stîrni în ei îndoiala, deși știm bine că asta nu mai folosește la nimic...

265. ... Singurătatea celor părăsiți nu e chinuitoare din iubire, ci din pricina chiar a acelei singurătăți. Și că e bun în acele ore grele oricine e alături de noi și că atunci se fac și cele mai mari greșeli: nu suporți acest gol care se face în suflet și nu alegi pe cel care vine să-l umple.

266. ... Singurătatea și tăcerea nu pot fi alungate de nimeni odată ce au pătruns în inima omului și că nu-i mai rămînea decît trufia, pe care o păstrează și dincolo de moarte, cu toate că moartea luptă cu noi să ne ia totul.

267. Singurătatea care ne face semne de departe, semne prietenești ale unei tandrețe infinite, nu ne sperie (pe unii îi sperie, fiindcă frumoasa zeiță nu-ți promite nimic care nu există în tine însuți)...

Spirit

268. Cînd spiritul stă prea mult fixat asupra unei singure idei, intensitatea lui slăbește.

269. Spiritul uman are inepuizabile fețe și multiple mijloace de a-și păstră un echilibru interior într-o lume care l-ar amenința.

Suferință

270. ... Suferința e un tezaur de care nu trebuie să ne rușinăm, dar pe care nu trebuie să-l mai sporim conștienți !

271. După mine suferința e o criză din care trebuie să ieși cît mai rapid, adîncimile ei ne rătăcesc spiritul. Ce e de fapt suferința ? O depresiune. Ce rost are să zaci în ea și, mai rău, să te acomodezi cu ea ?

272. ... S-a dovedit că forța unui om de a îndura suferința e imensă și n-ar fi dacă noi resurse de speranță, care nasc în sufletul uman ca un val îndată ce valurile precedente s-au sfărîmat de țărm, n-ar țîșni din adîncuri și nu ne-ar face iarăși puternici.

273. Suferința are uneori dulceața fericirii...

274. Suferința nu e un lucru dorit, ea totuși vine, cum vine și moartea.

Suflet

275. Sursa misterului unui suflet e insondabilă.

276. Bănuiam că sufletul nostru nu e înconjurat de ziduri de netrecut, că alții, perfizi și puternici, ne puteau surprinde și sări peste el și să producă în noi ravagii, dar pe urmă îi gonești de-acolo

și redevii stăpîn.Asta cînd n-o dorești, în conflictele noastre cu alții, dar de bună voie să lași pe cineva să intre fără să știi cine e ?

277. Caracteristica sufletului uman e aspirația spre libertate, dar sensul vieții tot nu-i apare cu limpezime: da, libertate totală, dar ce să faci cu ea, dacă într-o zi tot trebuie să mori ?

278. ... Un suflet care se mișcă imprevizibil, indiferent cu ce mască l-a dăruit natura, ne poate face să asistăm la drame sau fericiri incredibile, dar firești în ordinea pasiunilor umane. Cele nefirești aparțin sufletelor amorfe, neclintite.

Taină

279. Marile taine nu se dezvăluiesc nimănui... Ne purtăm chiar cu cei mai apropiați, ca și cînd nu le-am avea, chiar cu riscul de a fi luați în derîdere, batjocoriți sau umiliți...

Teatru

280. Teatrul mi se pare, sub un anume aspect, un gen ideal, de vreme ce el permite folosirea ficțiunii într-o măsură mai mare decît proza.

281. Teatrul înseamnă, înainte de orice, spectacol. Ideile și dezbaterile trebuie să vină pe urmă.

282. O piesă e scrisă ca să răspundă unei stări de spirit, are momentul ei. Dacă îl ratăm, insuccesul e asigurat. La urma urmei, arta (cea teatrală, inclusiv) nu zicem că e legată de istorie ?

283. Ca scriitor, teatrul, adică dramaturgia, pentru mine continuă să rămînă la cele trei faze ale conflictului dramatic, care s-au formulat prin începere, creștere și deznodămînt.

Timp

284. Graba nu e bună, nu faci nimic cînd te grăbești, dar pierderea timpului e fatală !

Tinerețe

285. Și naivitatea înseamnă tinerețe...

286. Tinerețea e o trufie, rareori o valoare.

Tragic

287. Tragicul e sublim prin definiție, dar în zilele noastre sublimul e eliminat. Tragedia mai mare care rezultă nu înseamnă însă că aduce un sublim mai mare, ci, în mod straniu, dispare, deși există.

Trădare

288. Cine trădează va fi trădat.

Tristețe

289. Ce este o tristețe ? Un drum care se împotmolește înainte de a ajunge la liman...

Țară

290. O țară care nu știe să-și apere poeții va fi invinsă sau va supraviețui lamentabil la coada altor națiuni, fiindcă poezia e

sîngele unui popor care curge subteran prin veacuri şi îl face nepieritor.

Ţărani

291. Ţăranii au fost şi sînt marii bărbaţi ai pămîntului. Astăzi ei nu mai seamănă cu cei de acum 30-40 de ani. Nici viaţa nu mai e aceeaşi şi nici pămîntul.

Umanitate

292. Ce e umanitatea dacă nu un fel de lan, strălucind în lumina fierbinte a soarelui în culori halucinante, sub un cer de un albastru dens, orbitor, şi în care, tăcută dar fără slăbire, seceră moartea ?

Umilinţă

293. Umilinţa la care cineva e supus nu e o adevărată umilinţă şi înjosirea nu e o adevărată înjosire cît timp cu ele se plăteşte speranţa de a supravieţui.

Umor

294. A şti să rîzi în clipe tragice înseamnă a stăpîni tragicul.

295. Umorul ne salvează pe toţi, spre deosebire de alţii, a căror frunte n-a fost niciodată descreţită, necum s-o mai descreţească şi pe-a altora.

Univers

296. Lumină nu e decît pe pămînt, universul e de catran. Spiritul bîjbîie încercînd să pătrundă negrul cosmos, din care miliardele de stele nu pot alunga întunericul. Cum am putea să nu ne speriem de sfîrşitul nostru ?

297. Sîntem în univers aceeaşi şi de totdeauna şi vom fi pentru totdeauna, fiindcă universul nu e orb... totul e perisabil, afară de această gîndire...

Ură

298. Ura e spontană şi iraţională, e o atracţie, te poate urmări cineva cu ura lui fără slăbire, pînă se stinge singură, aşa cum a pornit, sau vine pămîntul şi-i astupă gura lui infamă...

299. Ura e suverană, n-o poţi smulge pînă nu creşte, înfloreşte şi piere singură, uneori după ce a reuşit să nimicească în prealabil viaţa unui cuplu.

300. Ura curată, adică ura pură, e mai demnă de respect decît fericirea amestecată cu josnicii.

Viaţă

301. Viaţa e o lumină din care nu pierim niciodată...

302. ...Viaţa e lumina soarelui, frumuseţea pămîntului.

303. Viaţa e, pentru un scriitor tînăr, o pradă care nu cedează dacă nu ştii de unde s-o apuci.

304. Cînd împrejurările coboară sub o anumită limită preţul vieţii,

oamenii nu mai ţin la această viaţă în aşa măsură încît să evite lupta de teama înfrîngerii.

305. Viaţa şi moartea sînt lucruri limpezi, unde se află una lipseşte cealaltă.

306. Viaţa e destul de lungă ca pe parcursul ei, dacă se întîmplă să nu ai noroc, să ai totuşi destul timp să trăieşti din plin acele clipe de adîncă bucurie care ţin numai de fiinţa ta lăuntrică şi asupra cărora nici hazardul şi nici mişcarea neîncetată a lumii nu pot nimic.

307. ... Viaţa e uitare de sine !

308. O viaţă este totul şi felul cum se desfăşoară ea este adesea halucinant. Spiritul este implicat şi lupta care se dă este pentru salvarea lui.

309. ... Cît timp există viaţă în noi, fericirea, ca şi nenorocirea ne urmăresc în bîrlogul în care să zicem că am fi reuşit să ne retragem şi ne afumă la gura vizuinii cu atîta viclenie încît ne silesc să ieşim fără măcar să ne dăm seama că o facem.

310. Firește, viaţa nu e o joacă de copii, dar mai întîi de ce n-ar fi ? Nu sîntem noi toţi copiii pămîntului ?

311. Ambiţiile, vanitatea, egoismul ne mănîncă viaţa... Cînd viaţa e o bogăţie, o revărsare de daruri, un rîu cu ape bogate şi veşnice să ajungă pentru toţi... noi ne facem ziduri, ne închidem în ele, ne urîm, ne detestăm şi uităm prezentul, astfel bucuria vieţii ne scapă.

312. În noi înşine, dar fără să ne dăm seama, încetează să bată ceasul trecerii, al devenirii, al scurgerii, ceasul care a fost întors pentru noi din chiar secunda cînd am fost scoşi din neant, acolo în pîntecul matern, şi a cărui durată este înscrisă chiar pe el, ora opririi fatale, pe care n-o concepem, dar pe care o ştim...

313. Nu numai opera marilor oameni constituie pentru noi un stîlp de susţinere, ci şi întreaga lor viaţă, şi mai ales atunci cînd această viaţă nu e fadă sau exemplară.

314. Rostul vieţii e să te bucuri că trăieşti.

315. ... Viaţa mai oferă şi surprize, nu curge numai pe gustul unora, mai curge şi pe-al altora, se mai schimbă...

316. Da, viaţa e un fum, dar merită să lupţi cu ea şi să învingi şi mai ales să rămîi în această luptă cu conştiinţa curată.

317. Viaţa e grea şi nesigură, nimeni nu-şi mai poate permite luxul de a învinui pe altul de lucruri pe care şi el le face.

318. Într-o viaţă te obişnuieşti cu toate şi ajungi să crezi că nici raiul de pe acest pămînt nu-ţi mai spune mare lucru.

319. Auriul şi violetul, sau roşul de foc, cu albastru-verzui amestecate la buza asfinţitului, te făceau să simţi, şi asta nu numai pentru o clipă, ca o iluzie, că te afli pe o planetă necunoscută, fantastică în frumuseţea ei orbitoare, şi că te afli în ea nu de ieri sau de azi, ci de totdeauna şi vei rămîne totdeauna... Viaţa şi moartea pe ea sînt apropiate, intră unul din noi în pămînt, rămîne altul cu ochii deschişi ca s-o vadă...

320. Totul e să nu uităm impresia dintîi pe care ne-o face viaţa unui om. Acolo e adevărul. Speculaţiile pe care sîntem ispitiţi să le facem pe urmă în tot felul de discuţii n-au nici o valoare. Am uitat pur şi simplu că unui om care se află într-o situaţie tragică, prin condiţia şi nu prin actele sale, abia dacă îi ajung puterile să se ţină în viaţă, şi că n-are nici un sens să-l facem responsabil pe el de această condiţie, din moment ce datele care îl ţin astfel prizonier nu sînt ale lui, ci ale lumii, care e mai puternică decît el...

321. Viaţa nu este o idilă: poţi foarte multă vreme să te fereşti de abjecţie, dar ea se insinuează tocmai cînd te aştepţi mai puţin.

322. Cum să trăieşti dacă nu eşti liniştit ? Nu se întîmplase nimic atît de cumplit încît să nu fie repus totul sub lumina vie a minţii. Nu cumva timpul era undeva acelaşi ? Nu cumva trecerea lui era egală şi dacă o dată te ocrotea fărîmiţînd primejdia, cînd te credeai scăpat îţi distrugea de asemenea speranţele clădite peste legea lui ?

323. Viaţa poate să se desfăşoare într-un profund întuneric sau intr-o uriaşă lumină. Iar cea mai mare pedeapsă şi cea mare durere pentru un om este să fie surprins de moarte, să fie lovit de moarte într-un moment cînd conştiinţa lui se află în întuneric, cînd îşi dă seama că nu şi-a trăit viaţa cum trebuie, dar nu mai are timp să trăiască altfel.

324. ... Ştiinţa despre viaţă şi despre moarte a femeilor e mai mare decît a bărbaţilor. Nu ele sînt primele care, trebuind să nască, ştiu că în acele clipe pot şi muri ?

325. Să vezi viaţa, s-o contempli, nu neapărat ca pe un spectacol, ci ca pe un lucru de al cărui secret trebuie să te pătrunzi, să te uiţi

la oameni, la soare, la tot ce există, e încă o plăcere în sine, pură, misterioasă, e aproape un viciu.

326. Viaţa nu e grea dacă ai putere s-o duci şi eşti învăţat cu ea.

Viitor

327. Fiecare secol, îşi are dilemele şi temerile lui în ce priveşte viitorul.

Vremuri

328. ... Cînd timpurile sînt aşa cum sînt, conflictele eterne se atenuează, oamenii încheie între ei un armistiţiu, devin mai toleranţi.

329. ... Vremurile trec şi important e să scapi cu viaţă.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Note bibliografice

1. Preda, Marin. Marele singuratic. Bucureşti, Cartea Românească, 1972 p.432.
2. Idem. Imposibila întoarcere. Bucureşti, Cartea Românească, 1971, p.27
3. Ibidem, p.47.
4. Idem. Viaţa ca o pradă. Ediţia a II-a. Bucureşti, Cartea Românească, 1979, p.183.
5. Idem. Creaţie şi morală. Ediţie de Victor Crăciun şi Corneliu Popescu. Bucureşti, Cartea Românească, 1989, p.158.
6. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni.Ediţia a II-a. Vol.2. Bucureşti, Cartea Românească, 1984, p.291.
7. Idem. Marele singuratic. Bucureşti, Cartea Românească, 1972, p.253.
8. Idem. Creaţie şi morală, p.462.
9. Idem. Moromeţii. Ediţia a VI-a. Vol.2. Bucureşti, Cartea Românească, 1981, p.618.
10. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni. Ediţia a II-a. Vol.3. Bucureşti, Cartea Românească, 1984, p.131.
11. Idem. Imposibila întoarcere, p.26.
12. Ibidem, p.147.
13. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda. Bucureşti, Albatros, 1973, p.60.
14. Ibidem, p.78.
15. Ibidem, p.121.
16. Preda, Marin. Viaţa ca o pradă, p.127.
17. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni. Ediţia a II-a. Vol.1. Bucureşti, Cartea Românească, 1984, p.369.
18. Idem. Creaţie şi morală, p.116.
19. Ibidem. p.139.
20. Ibidem. p.420.
21. Ibidem, p.464.
22. Ibidem, p.469.
23. Ibidem, p.319.
24. Ibidem, p.502.
25. Ibidem, p.503.

26. Ibidem, p.504.
27. Ibidem, p.517.
28. Ibidem, p.515.
29. Idem. Imposibila întoarcere, p.166.
30. Idem. Martin Bormann. Dramă în trei acte. Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, p.11.
31. Idem. Creaţie şi morală, p.416.
32. Idem. Marele singuratic, p.99.
33. Idem. Risipitorii. Tabel cronologic şi crestomaţie critică de Ioan Vultur. Timişoara, Facla, 1989, p.284.
34. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.142.
35. Idem. Imposibila întoarcere, p.191.
36. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.72.
37. Preda, Marin. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.176.
38. Idem. Creaţie şi morală, p.372.
39. Ibidem, p.491.
40. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.68.
41. Idem. Creaţie şi morală, p.492.
42. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.67.
43. Preda, Marin. Imposibila întoarcere, p.88.
44. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.159-160.
45. Preda, Marin. Imposibila întoarcere, p.173.
46. Idem. Creaţie şi morală, p.372.
47. Ibidem, p.377.
48. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.133-134.
49. Idem. Creaţie şi morală, p.153.
50. Ibidem, p.152.
51-52. Ibidem, p.354; 426.
53. Ibidem, p.114.
54. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.240.
55. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.285.
56. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.79.
57-58. Preda, Marin. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p. 282; 35.
59-60-61. Idem. Creaţie şi morală, p.140; 427; 409.
62. Idem. Viaţa ca o pradă, p.35.
63. Idem. Delirul. Ediţia a III-a. Bucureşti, Cartea Românească, 1987, p.125.

64-65. Idem. Marele singuratic, p.283; 282.
66. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.373.
67. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.165.
68. Idem. Creaţie şi morală, p.61.
69. Ibidem, p.302.
70. Idem. Marele singuratic, p.108.
71. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.317.
72. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.260.
73. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.407.
74. Idem. Risipitorii, p.267.
75. Idem. Viaţa ca o pradă, p.336.
76-77-78-79-80-81-82. Idem. Marele singuratic, p.276; 285; 96; 324; 288; 301.
83. Idem. Moromeţii. Ediţia a VI-a, vol.1. Bucureşti, Cartea Românească, 1981, p.214-215.
84. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.67.
85. Idem. Creaţie şi morală, p.235.
86. Idem. Risipitorii, p.232.
87. Idem. Creaţie şi morală, p.425.
88. Idem. Intrusul. Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, p.38.
89-90. Idem. Delirul, p.318; 409.
91-92. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.115; 367.
93. Idem. Marele singuratic, p.144.
94-95. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.317; 11.
96-97-98. Idem. Creaţie şi morală, p.489; 454; 453.
99. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.366.
100. Idem. Creaţie şi morală, p.372.
101. Idem. Viaţa ca o pradă, p.165.
102. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.332.
103. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.94.
104-105. Idem. Creaţie şi morală, p.503; 104.
106-107. Idem. Marele singuratic, p.285; 164.
108. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.358.
109-110. Idem. Viaţa ca o pradă, p.261; 172.
111. Idem. Imposibila întoarcere, p.54.
112-113-114-115. Idem. Creaţie şi morală, p.473; 567; 398; 114-115.

116. Idem. Marele singuratic, p.205.
117-118. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.164; 19.
119-120-121-122. Idem. Delirul, p.374; 355; 345; 151.
123. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.408.
124. Idem. Risipitorii, p.231.
125-126. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.314; 301.
127-128. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.92; 218.
129-130. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.119; 380.
131-132. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.344; 377.
133-134-135. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.42; 57; 141.
136-137. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.86; 373.
138. Idem. Marele singuratic, p.310.
139-140-141. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.178; 201; 106.
142-143. Idem. Marele singuratic, p.323; 269.
144. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.323.
145. Idem. Creaţie şi morală, p.422.
146. Idem. Imposibila întoarcere, p.8.
147. Idem. Marele singuratic, p.68.
148-149. Idem. Creaţie şi morală, p.149; 148.
150. Idem. Imposibila întoarcere, p.205.
151-152-153-154-155. Idem. Creaţie şi morală, p.158; 96; 97; 140;286.
156. Idem. Marele singuratic, p.341-342.
157. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.87.
158-159-160. Idem. Creaţie şi morală, p.550; 143; 502.
161. Idem. Risipitorii, p.20.
162. Idem. Creaţie şi morală, p.462.
163. Idem. Moromeţii, vol.2, p.65.
164. Idem. Delirul, p.327.
165-166. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.33; 283.
167-168-169-170. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.153; 212; 217; 261.
171. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.57.
172. Idem. Marele singuratic, p.181.
173-174-175. Idem. Creaţie şi morală, p.159; 357-358; 433-434.
176. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.13.

177. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.58.
178. Idem. Viaţa ca o pradă, p.35.
179. Idem. Delirul, p.160.
180-181. Idem. Creaţie şi morală, p.233; 480.
182-183-184-185-186. Idem. Imposibila întoarcere, p.10-11; 45; 46; 183; 205.
187-188. Idem. Martin Bormann, p.20; 11.
189. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.129-130.
190-191-192. Preda, Marin. Delirul, p.24; 94; 351.
193-194. Idem. Viaţa ca o pradă, p.10; 326.
195-196-197. Idem. Risipitorii, p.241; 253; 315.
198. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.105.
199-200-201-202. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.25; 259-260; 278; 370.
203. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.312.
204. Idem. Marele singuratic, p.73-74.
205. Idem. Viaţa ca o pradă, p.156.
206. Idem. Martin Bormann, p.10.
207. Idem. Viaţa ca o pradă, p.172.
208. Idem. Creaţie şi morală, p.56.
209. Idem. Imposibila întoarcere, p.82.
210-211. Idem. Creaţie şi morală, p.285; 164.
212-213. Idem. Imposibila întoarcere, p.209; 49.
214. Idem. Creaţie şi morală, p.312.
215. Idem. Viaţa ca o pradă, p.113.
216. Idem. Creaţie şi morală, p.112.
217. Idem. Imposibila întoarcere, p.69.
218. Idem. Delirul, p.80.
219-220-221. Idem. Creaţie şi morală, p.570; 448; 419.
222. Idem. Marele singuratic, p.70.
223. Idem. Delirul, p.143.
224-225-226. Idem. Creaţie şi morală, p.460; 495.
227. Idem. Marele singuratic, p.75.
228. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.333.
229-230. Idem. Viaţa ca o pradă, p.343; 115.
231. Idem. Delirul, p.326.
232. Idem. Imposibila întoarcere, p.190.

233. Idem. Moromeţii, vol.2, p.31-32.
234. Idem. Martin Bormann, p.65.
235. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.176.
236-237. Idem. Creaţie şi morală, p.479; 450.
238. Idem. Imposibila întoarcere, p.160.
239-240-241. Idem. Creaţie şi morală, p.465; 561; 525.
242. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.69.
243-244. Preda, Marin. Creaţie şi morală, p.497; 234.
245-246-247. Idem. Imposibila întoarcere, p.16-17; 40; 174.
248. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.210-211.
249-250. Preda, Marin. Creaţie şi morală, p.420; 529.
251. Idem. Viaţa ca o pradă, p.316.
252. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.112.
253 Preda, Marin. Creaţie şi morală, p.442.
254. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.94.
255-256-257-258. Idem. Creaţie şi morală, p.139; 338; 368; 440.
259. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.40-41.
260. Preda, Marin. Imposibila întoarcere, p.64.
261-262. Idem. Creaţie şi morală, p.397; 432.
263. Idem. Imposibila întoarcere, p.59.
264. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.198.
265. Idem. Viaţa ca o pradă, p.140.
266. Idem. Moromeţii, vol.2, p.617-618.
267. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.333.
268-269. Idem. Viaţa ca o pradă, p.166; 61.
270. Idem. Intrusul, p.52.
271. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.146.
272. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.99.
273. Idem. Marele singuratic, p.288.
274. Idem. Creaţie şi morală, p.300.
275. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.316.
276. Idem. Viaţa ca o pradă, p.131.
277. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.79.
278. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.85.
279. Idem. Viaţa ca o pradă, p.57.

280-281-282-283. Idem. Creaţie şi morală, p.350; 395; 414.

284-285. Idem. Marele singuratic, p.325; 193.

286. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.36.

287. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.169.

288. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.91.

289. Idem. Delirul, p.205.

290. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.30.

291. Idem. Creaţie şi morală, p.269.

292. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.259.

293. Idem. Martin Bormann, p.64.

294. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.113.

295. Idem. Creaţie şi morală, p.153.

296. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.330.

297. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.95.

298. Idem. Viaţa ca o pradă, p.84.

299-300. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.407; 406.

301-302. Idem. Delirul, p.327; 329.

303. Idem. Viaţa ca o pradă, p.79.

304-305-306. Idem. Rispitorii, p.20; 270; 276.

307-308-309-310-311-312-313. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.76; 106; 117; 142; 198; 367.

314-315-316. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.2, p.58; 73; 188.

317. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.217.

318-319-320. Idem. Marele singuratic, p.54; 156; 283.

321. Idem. Creaţie şi morală, p.507.

322. Idem. Moromeţii, vol.1, p.452.

323-324-325. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.65; 67; 84.

326. Preda, Marin. Întîlnirea din pământuri. Ediţia a II-a. Bucureşti, Editura Tineretului, 1961, p.55.

327. Idem. Imposibila întoarcere, p.13.

328. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.3, p.217.

329. Idem. Cel mai iubit dintre pământeni, vol.1, p.113.

Note bibliografice

Autoportret în fragmente

1. Preda, Marin. Creaţie şi morală. Ediţie de Victor Crăciun şi Corneliu Popescu, Bucureşti, Cartea Românească, 1989, p.46.

2-4. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda. Bucureşti, Editura Albatros, 1973, p.43; 41-42; 50-51.

5-11. Preda, Marin. Creaţie şi morală, p.46; 273-274; 492; 320; 461; 386.

12-13. Idem. Imposibila întoarcere. Bucureşti, Cartea Românească, 1971, p.71; 49.

14. Mugur, Florin. Convorbiri cu Marin Preda, p.38.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Indice tematic

A

Adevăr: 52.
Amintire: 1.
Artă: 2; 3; 36; 96; 185; 212; 282.
Artist: 4; 5; 104; 249; 252.
Atenţie: 214.

B

Bătrîneţe-Bătrîni: 6; 7; 227.
Bibliotecă: 8.
Bine: 9; 175.
Bucurie: 83; 88.

C

Caracter: 10.
Carte: 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 38; 69; 96; 98; 181; 209; 216; 217; 242; 257; 259; 263.
Călătorie: 30; 31; 253.
Căsătorie: 32; 33; 34; 144.
Certitudine: 264.
Cititor: 22; 28; 35; 39; 53; 96; 104; 159; 209; 216; 217.
Colectivitate: 223.
Comedie: 167.
Conştiinţă: 11; 40; 173; 215; 260; 316; 323.
Contemplare: 43; 44.
Contemporani: 100.
Copil-Copilărie: 45; 140; 310.
Creator: 13.
Creaţie: 35; 44; 46-51; 154; 242; 259.
Critică literară: 52; 53; 54.
Cugetare: 101.
Cultură: 38; 48; 55-59.
Curaj: 60.
Cuvînt: 61-67; 212.

D

Debut: 239.
Declin: 6.
Depresiune: 271.
Despărţire: 140; 141.
Destin: 68; 69; 107; 113.
Dezvăluire: 70.
Dragoste: 71-82; 231.
Durere: 83.

E

Echilibru: 183; 269.
Eşec: 49; 84; 140; 167.
Eternitate: 43; 178.
Etică: 261.
Existenţă: 85; 86.

F

Familie: 87.
Fascinaţie: 62; 217.
Fatal: 17.
Femeie: 72; 75.
Fericire: 5; 63; 76; 88-95; 140; 202; 273; 300; 309.
Ficţiune: 14; 280.
Film: 96; 97; 98.
Filosofie: 166.
Frumos: 99.

G

Gelozie: 73; 138.

Generaţie: 86.
Geniu: 100.
Gînd-Gîndire: 190; 101; 102; 103.
Grabă: 284.
Griji: 7.

I

Idee: 47; 77; 104-111; 197; 217; 268.
Imaginaţie: 2.
Inimă: 205.
Inspiraţie: 113; 252; 253.
Instinct: 3.
Inteligenţă: 182.
Istorie: 112-122; 180; 210; 282.
Iubire: 94; 123-144; 186; 265.

Î

Încercare: 9; 85.
Îngîmfare: 145.
Înjosire: 293.
Înstrăinare: 136.
Înţelegere: 130; 154.

L

Libertate: 57; 93; 134; 146; 147; 199; 204; 241; 277.
Limbă: 148; 149.
Literatură: 150-155.
Locuri: 156.
Luciditate: 157.
Lume: 4; 21; 37; 89; 103; 111; 158-160; 162; 165; 236; 245; 250; 320.
Luptă: 161.

M

Meditaţie: 168.
Mediu: 162.
Mediu social: 51.
Milă: 82.
Minte: 182.
Miracol: 50.
Mit: 56.
Mîndrie: 145.
Moarte: 75; 163-174; 197; 266; 274; 277;292;305;312;319;323;324.
Moral: 15; 42; 175.
Morală: 3; 35; 194; 213.

N

Naivitate: 285.
Naştere: 163.
Natură: 176; 177; 178.
Naţiune: 179; 180.
Nefericire: 91; 92.
Nemurire: 186.
Nenorocire: 309.
Nepăsare: 175.
Nuvelă: 181.

O

Om: 17; 19; 34; 60; 98;110;111;121; 162; 174; 182-206; 215; 222; 232; 235; 278; 304; 320; 322; 323; 328.
Omenire: 9; 207.
Operă-Operă de artă: 11; 24; 53; 54; 208-217; 258; 260; 313.

P

Paradis: 187.
Pamînt: 218; 291.
Personaj: 21; 251.
Planetă: 219; 319.
Poezie: 290.
Polemică: 220.
Politică: 122; 221; 222; 223.

Presă: 224; 225; 226.
Preţuire: 128.
Prieten-Prietenie: 12; 154; 227-232.
Primejdie: 193.
Public: 261.
Putere: 9; 223.

R

Rău: 175.
Război: 233; 234; 235.
Reflecţie: 183.
Regizor: 237.
Risc: 60.
Roman: 181; 236.

S

Scenariu: 237.
Scriitor: 15; 18; 26; 27; 28; 51; 52; 54; 69; 114; 148; 149; 158; 159; 162; 185; 209; 210; 212; 213; 224; 238-263; 283; 303.
Scris: 47; 54; 104; 238.
Seducţie: 213.
Sentiment: 31; 77.
Singurătate: 264; 265; 266; 267.
Societate: 86.
Spectacol: 281.
Speranţă: 187; 203; 272; 293.
Spirit: 48; 202; 268; 269; 271; 296; 308.
Spiritualitate: 148.
Stil: 13.
Sublim: 287.
Suferinţă: 81; 88; 95; 141; 157; 270-274.
Suflet: 125; 132; 176; 255; 272; 275-278.

T

Taină: 279.
Tăcere: 266.
Teatru: 280-283.
Temere: 212.
Temniţă: 34.
Timp: 103; 108; 183; 263; 284; 322.
Tinereţe: 90; 285; 286.
Ton: 27; 208.
Tragic: 287; 294.
Trădare: 139; 288.
Trecut: 135.
Tristeţe: 289.
Trufie: 266; 286.

Ţ

Ţară: 290.
Ţărani: 291.

U

Uitare: 139.
Umanitate: 292.
Umilinţă: 101; 293.
Umor: 294; 295.
Univers: 13; 192; 236; 296; 297.
Ură: 82; 298; 299; 300.
Urît: 99.

V

Valoare: 286.
Viaţă: 58; 111; 167; 171; 198; 242; 245; 277; 301-326; 329.
Victorie: 161.
Viitor: 1; 327.
Vremuri: 328; 329.

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MARIN PREDA

în viața de toate zilele

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Fotografii inedite de Dumitru F. Dumitru

BCU IASI/CENTRUL UNIVERSITY LIBRARY

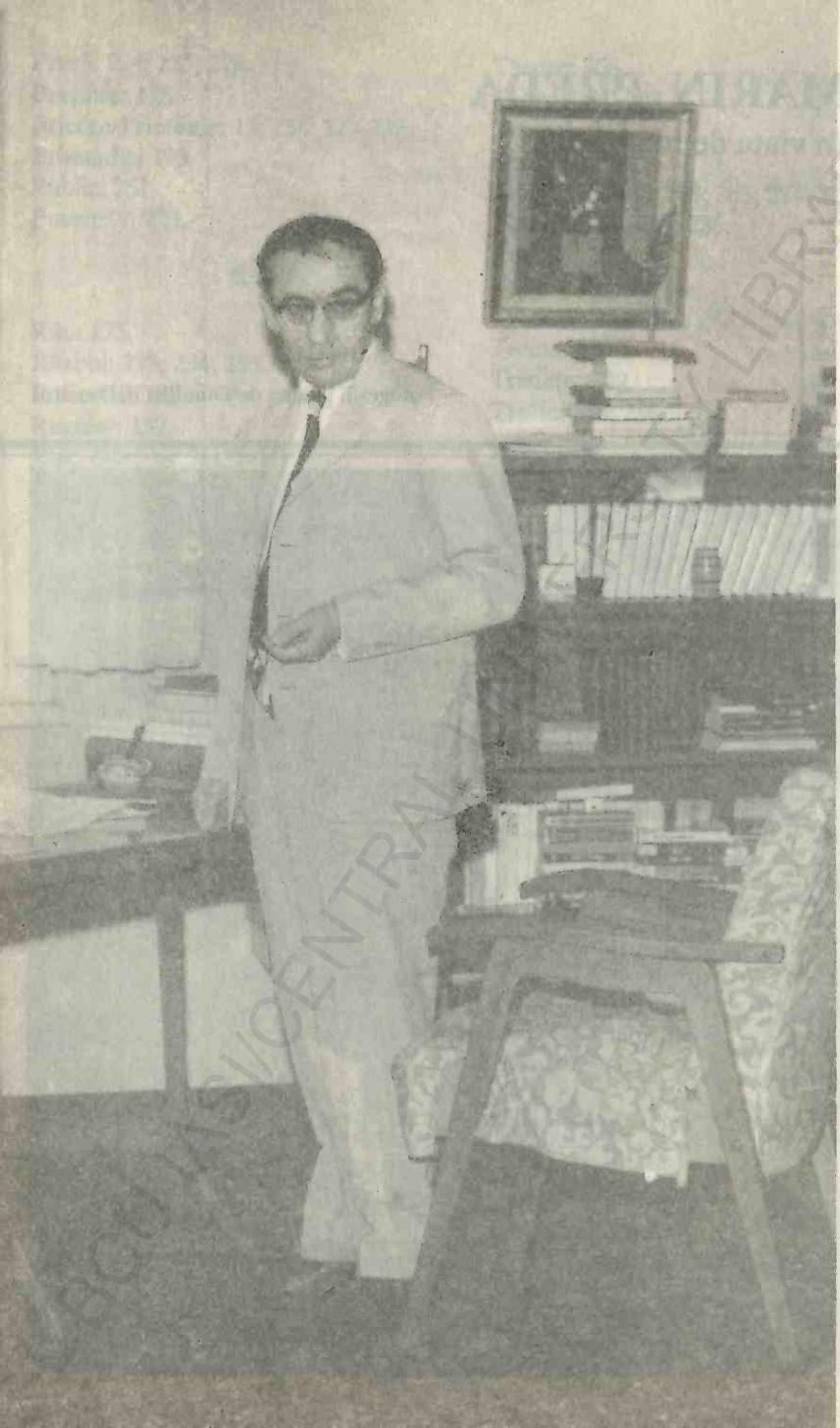

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘ

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

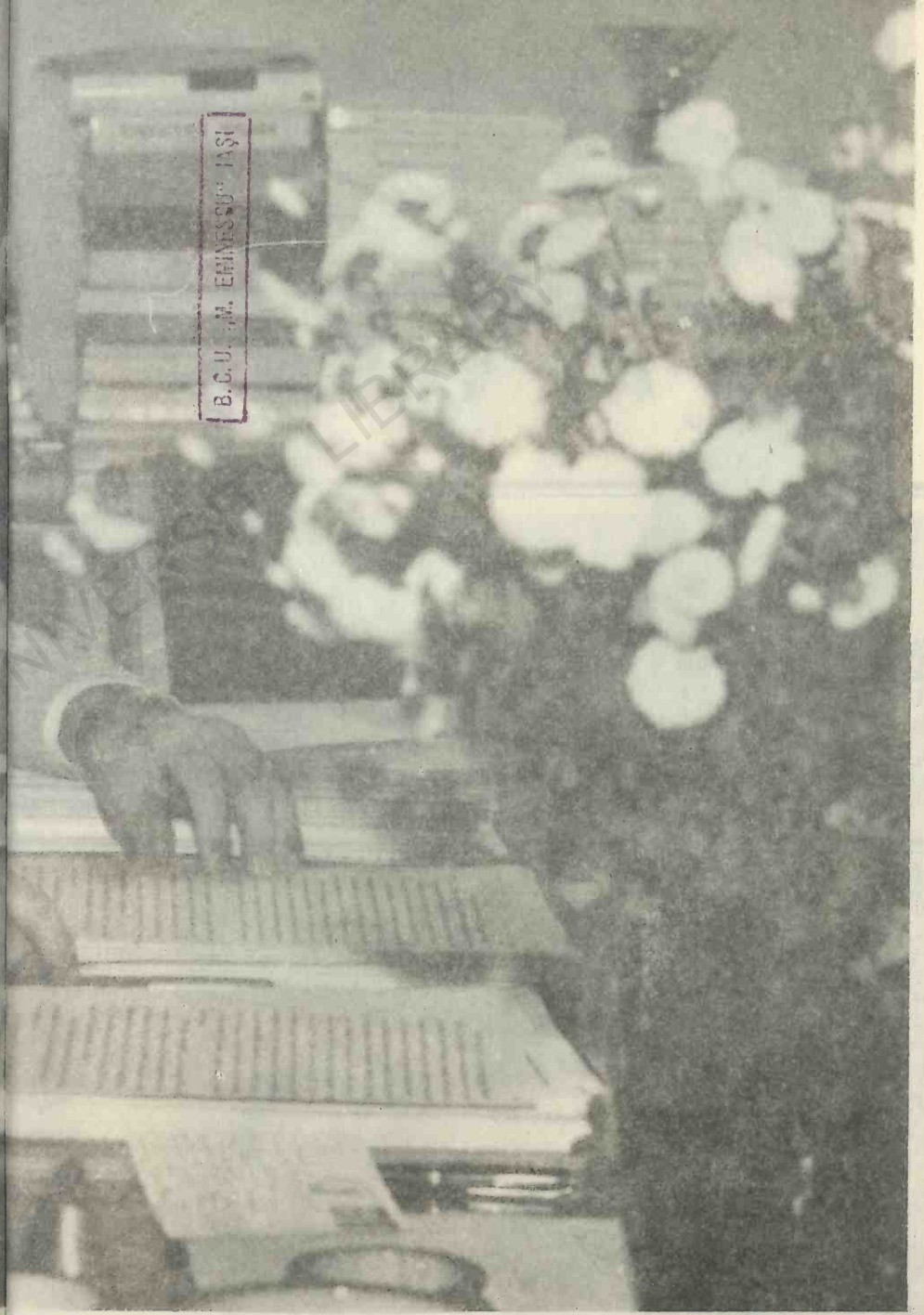

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI / BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

B. C. U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

Autoportret în fragmente 3

Amintire - Vremuri 7

Note bibliografice 38

Note bibliografice (Autoportret în fragmente) 45

Indice tematic 46

Erată: La pagina 20, punctul 155, se va citi explorează în loc de exploatează.

TIPĂRIT DE ARTOOP S.A.
Bucureşti, Str. Vulturilor 31, Sector 3
Tel 6205640 Telex 11343 Fax 3125200

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Marin Preda nu este numai un mare scriitor, dar şi o mare conştiinţă a veacului nostru.

A cunoaşte, a trăi, a păţi sînt trei verbe care definesc demersul său epic. El se bizuie pe respectul faţă de adevăr.

Eugen Simion

Geniul său literar şi marea sa conştiinţă datorează mai mult decît s-ar crede probităţii acestei minunate şi atît de încrezătoare convingeri că viaţa şi creaţia au, pînă la urmă, un sens.

Lucian Raicu

2038 BPI [TOM] 1993

Era în el o siguranţă deopotrivă a cugetului şi a inimii, care-l făcea să înfrunte fără timiditate oracolele oricăror zei ai culturii.

Constantin Noica.

Prin exemplul său, marele scriitor a ilustrat poate cel mai bine la noi faptul că viaţa nu poate fi înţeleasă numai cu ajutorul silogismelor, al speculaţiei, că viaţa nu poate fi înţeleasă decît prin viaţă.

Valeriu Cristea

Personalitatea lui Marin Preda ni se arată ca perfect antitetică flotantelor făpturi ori versatililor creatori din universul - real ori fictiv - unde şăgalnica iuţime şi dezolanta superficialitate sălăşluiesc doar ca să umbrească şi să înşele.

Opera lui Marin Preda schiţează, patetic, făgăduinţa unei posibile fermităţi.

N. Steinhardt

ISBN 973 - 95743 - 0 - 0

Preţul 148 lei

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY